

GESCHIEDENIS

VAN

DE GEMEENTEN

DER

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN,

DOOR

Frans de Potter en Jan Broeckaert.

Eerste reeks. — Arrondissement Gent.

TWEEDE DEEL.

Deurle, Dikkelvenne, Drongen, Eeke, Evergem.

GENT,

DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, KOORNMARKT.

1864-1870.

EEKE.

I.

BESCHRIJVING VAN HET DORP. — De ligging dezes dorps aan de Schelde, de toewijding zijner kerk aan den H. Amand, eenen der oudste en meestgevierde kerkpatronen van België, en vooral de vroege vermelding zijns naams, in eenen tijd dat deze streek nog voor het grootste gedeelte bosch en moeras en weinig bevolkt was, doen ons de gemeente Eeke voor eene der eerst bewoonde plaatsen van Vlaanderen houden (1).

Het is in de *Annales abbatiae Sancti Petri Blandiniensis* dat wij den naam dezer gemeente, onder de schrijfwijze van *Eke*, op het jaartal 757 de eerste maal aantreffen (2). Zijne beteekenis is duidelijk: *Eeke* of *Eeka*, zooveel als *Eik-hem*, kan niets anders zijn dan *woonplaats omtrent een eikenbosch*, welke verklaring, ten andere, door de beste etymologen, waaronder DE SMET en WILLEMS, insgelijks gegeven wordt. In eene charter van 1164 komt de naam

(1) Tot staving dezer oudheid zij gezegd, dat hier in der tijd een paar aschkruiken, benevens eenige kleedingssieraden van het Gallisch-Romeinsch tijdvak, opgedolven werden.

(2) « 757. Ambrica dedit sancto Petro res suas in Rochinghem et in *Eke* sub eodem. »

dezes dorps voor onder de spelling van *Eca*, en onder die van *Eka* in verscheidene oorkonden van de XII^e eeuw, alsook in 1281. In 1200 vindt men hem onder de schrijfwijze van *Heec*; in 1217 en 1289, onder de Latijnsche vormen van *Quercetum* en *Quercus*; in 1243 en 1249, *Eeke*; in 1330, *Eyke*; enz. Voegen wij erbij, dat in de meeste middeleeuwsche en latere oorkonden deze plaats aangeduid werd onder de benaming van *Eeke op de Schelde*, om ze van een ander *Eeke*, in Fransch-Vlaanderen, te onderscheiden.

Deze gemeente, die eene oppervlakte heeft van 956 hectaren, grenst ten noordoosten aan Zeevergem en Vurste, ten oosten en ten zuiden aan Semmerzake, nog ten zuiden aan Asper en Nazareth, ten westen ook aan deze laatste gemeente, en ten noordwesten aan Nazareth en de Pinte. Haar grondgebied, aan de eene zijde uit eenen zandigen, en aan de andere uit eenen kloeken kleiachtigen bodem samengesteld, is van het zuiden naar het noorden van den steenweg van Oudenaarde naar Gent, en van het zuiden naar het westen door de spoorbaan van Henegouw-Vlaanderen doorsneden. Zij ligt op 15 kilometers afstands ten zuidwesten van Gent, en telde op 31 December 1868 eene bevolking van 1,915 zielen⁽¹⁾, 149 min dan op 1 Januari 1845, wanneer men er 2,064 bevond.

De voornaamste wijken zijn : de *Kerkhoek*, *Landuit*, *Ganzebroek*, *Zwartegat*, *Eeke-ten-Eede* en *Turkijenhoek*⁽²⁾. Er zijn 425 huizen⁽³⁾.

(1) In 1789 waren te Eeke 1,500 ingezetenen; ten jare 1801 bedroeg de bevolking 1,311 zielen, waaronder 98 behoefligen.

(2) Oude plaatsnamen :

1400. *Aude Scelde*, *Beeten buelc*, *Boschstrate*, *'t Bouckhaut bij den muelne*, *sCraeystrate*, *Gansbroucstrate*, *'s Gravenstrate*, *grooten Akker*, *Groenen wegh*, *Heyde*, *Huusbulc*, *Hurst*, *Heeke ten Eede*, *Holenwech*, *Hollant*, *Hooghe Doorne*, *Hoghen en Nederveldekine*, *sJoncheers buelc*, *Landuit*, *Padelkin*, *Poucwech*, *Poolt*, *Quaetam*, *Soetamijslant*, *Torfwech*, *Wedewestrate*.

1550. *Groote en Cleene Meulenstee*, *Zwalembulc*.

(3) In 1834 had men er maar 331.

Behalve de Schelde, welke de grens dezer gemeente met Semmerzake vormt, en er eene zeer bochtige wending neemt, heeft men te Eeke de zoogenoemde *Oude Schelde*, of de *Moerbeek*. Dit water, zooals zijn naam aanduidt, voor den oorspronkelijken loop der Schelde te houden, neemt zijnen oorsprong in de meersch van Zingem, niet ver van de grens van Heurne, doorsnijdt de gemeente Eeke van het zuiden naar het noordoosten, en heeft aldaar eene lengte van 5,157 meters en eene breedte van 5 tot 10 meters. Omtrent de grens van Zeevergem verdeelt het zich in twee takken, waarvan de eene den naam ontvangt van *Oudemerschbeek*. Beide wateren vloeien in de Schelde: de *Oudemerschbeek* te Zwijnaarde en de *Moerbeek* te Zeevergem. Wat de *Oude Schelde* te Eeke betreft, daaromtrent weten wij, dat de visscherij daarin oudtijds door de heeren van Eeke in pacht gegeven werd (1).

Onder de verdere waterloopen, die de gemeente besproeien, noemen wij :

De *Oudenhouwbeek*, ontstaande aan de wijk Zwartegat, en naar Zeevergem vloeiende; de *Beerhofbeek*, beginnende te Nazareth, en in de *Moerbeek* omtrent *Dekkersham* uitwaterende; de *Zatingsbeek*, haren oorsprong nemende in de wijk *Eeke-ten-Eede*, en zich in de *Moerbeek* aan den *Klokput* werpende; de *Moerasbeek*, die van Asper komt en insgelijks in de *Moerbeek* eindigt; en voorts de *Boschstraatbeek*, het *Pilaanbeekskan*, de *Biestbeek*, de *Schee-*

(1) « Kenlic zij allen lieden dat Quintin van Pottelis, Jan de Bode en Arend van Oostackere ghesaemdelic commen zijn voor scepenen van der Kuere, wel ende duechdelic ghehuert ende in pachte ghenomen hebbende jeghen Antonis van Mortagnen, gheseyt van Pottelis, heere van Eecke, tselfs Antonis *vischerye van der auder Scelden tEecke*, naer doude costume, dats van den meersch van den Kerchove naest Jan Sanders huuse nederwaert streckende, alzo verre als die behoort ende sculdich es te gane, ende dit eenen termijn van ix jaren lancheduerende . . . omme de somme van ii lib. gr. Vlaemscher munten elcx jaers . . . Actum ix in Novembr. a^o XCII. »

(*Jaarregister van 1492-1494*, bl. 52.)

beek, het *Galgestukloopken*, enz., die echter geen belang opleveren.

Het bestaan van dit groot getal wateren in deze gemeente was oorzaak, dat hier vroeger menigvuldige groote overstromingen plaats hadden. In eene der regeering toegestuurde memorie over de overstromingen van de Schelde, door den ingenieur MEURANT, in het derde vierendeel der verledene eeuw, komen eenige belangrijke aanduidingen voor omtrent de middelen, die er dienden aangewend te worden om de afleiding der Scheldewateren te vergemakkelijken. Vooral de laaggelegene landen en meerschens te Zwijnaarde, Zeevegem en Eeke, waarvan het getal op 180 bunder mocht worden geschat, werden bij iederen hoogen vloed onder water gezet, en leden daardoor aanzienlijke verliezen, welke door genoemden ambtenaar zonder overdrijving op eene jaarlijksche som van 18,000 gulden werden geschat. 't Is achtervolgens dit verslag, dat niet alleen de *Zwarte-Kobensbeek* gedolven, maar ook de dijk opgeworpen werd, die van aan het kasteel des graven van Lichtervelde, te Eeke, zich over Zeevegem tot aan het voormalig kasteel der St.-Pietersabdij, te Zwijnaarde, uitstrekt.

In onze monographie van Zwijnaarde maakten wij gewag van eene *Tante-Faeysebeke*, welke in genoemde *Zwarte Kobensbeek* uitwatert. Wij hebben sedertdien in de verder vermelde pachtakte van 1405 den waren naam dezer beek aangetroffen, en terzelfder tijd het bewijs, dat zich van Eeke, over Zeevegem, tot in Zwijnaarde eene groote woestijn of heide uitstreckte, onder de juiste aanduiding van *Tout y faut* bekend, 't is te zeggen, dat alles er ontbrak of noodig was om 't land vruchtbaar te maken, namelijk arbeid en mest. Eene andere heide, niet min dan 143 bunder groot, strekte zich in 't begin der XIII^e eeuw over Eeke en Nazareth uit, en werd, gelijk wij in de monographie dezer laatste gemeente gezien hebben, ten jare 1201 door Ermentrude van Utenhove aan 't door haar herstichte Wittockxgasthuis, te Gent, geschonken. De benamingen van *Eeke-ten-Eede*, *Heyde*, *Quatam*, enz., geven, overigens, genoegzaam te kennen,

wat de vroegere grondgesteldheid dezer gemeente geweest is.

De oudst ons bekende pachthoeve in deze gemeente droeg den naam van *'t Goed ten Bossche*. Blijkens de hieronder medege-deelde pachtakte(1) behoorde dit goed, dat onder land, meersch, water en weide, eene grootte van 56 bunder had, in het begin der XV^e eeuw aan Raas van Vaernewijck, en werd het door deze in 1405 aan Jan van Lancackere en Lodewijk van Wambeke, voor een tijdperk van negen jaren, tegen 5 schellingen groote tournois 's jaars het bunder verhuurd. De overeenkomsten, onder welke deze pacht aangegaan werd, bieden een alleszins merkwaardig belang aan. Volgens het gebruik diens tijds, leende de eigenaar aan de pachters, in gereedschappen en beesten, desom van 9 pond groote, die zij gedurende de negen pachtjaren te kwijten hadden. De pachters mochten dit goed « negheenen tijd veranzaden » en « al dat God op tachterste drie jaar verleenen zal, dat moeten « sij up tgoed vertheeren ende te messe bringhen met haren « beesten. » Ook al het strooi en de mest, gedurende het laatste

(1) « Kenlic zy, etc., dat Raesse van Vaernewije comen es, etc., kende ende lijde dat hij heeft ghegheven in loyalen pachte ende met sekeren voorwaerden Jane van Lancackere ende Lodewijke van Wambeke, *tgoed ten Bossche*, gheleghen in de prochie van Eecke, groot sijnde in lande, in merssche, watere ende weeden sesse en dertich bunre, lettet min of meer . . . omme de somme van vijf sceelen grot. torn. tsiaers ele bunre . . . Ende al dat God up dachterste drie jaer verleenen sal up tgoed, dat moeten sij up tgoed vertheeren ende te messe bringhen met haren beesten . . . Ende Raesse vors. behout te hemwaert, te sijnen aysemente, de poerte ende den solder van de posterien ende dheelft van den jonghen duven, die jaerlicx int duufhuus vallen sullen, ende de pachters behouden dmes gheel, daer omme moeten sij se voeden. Ende in den boegaert moghen de pachters lochtinen metter spade sonder plouch ende sonder beesten eenegherande der in te doene . . . Ende deen van den pachters sal jaerlicx hebben eenen froc van den saisoene, ende dander mach eenen doen maken van den selven teekene up sijns sellefs cost, ende hier jeghen moeten de pachters alle jare Raessen vors. delivrereren te sinen huus eenen steen boteren ende een hondert eyeren ende iii vierendecele melc telken Paesschen, ende telken sente Jansmesse eenen steen boteren ende een hondert eyeren ende drie vierendeels . . . (?) Actum xiv die Junii anno XIII^o quinto. »

(*Jaarregister van 1404-1406*, bl. 53v.)

jaar op 't hof voorhanden, mocht door de huraars niet vervreemd worden, doch met het hooi mochten zij « haer beste » doen. Alle jaren moest de eigenaar te zijnen koste honderd roeden gracht doen delven, en wilden de pachters de daarvan voortkomende aarde op het land doen voeren, dan was hij verplicht de daghuren te betalen. Daarentegen waren de pachters ieder jaar gehouden vijftig wilgenpoten en eene zekere hoeveelheid elshout te planten. Van alles, wat op den boomgaard groeide en in het duivenhok werd gekweekt, besprak de eigenaar de helft voor zich; ook moesten de pachters hem ieder jaar te Paschen en op St.-Jansdag eenen steen boter, 100 eieren en eene zekere hoeveelheid melk leveren, doch in vergelding daarvoor bekwamen zij de noodige stof voor eene zomerkleedij. De akte maakt ons voorts bekend dat het meeste land van dit hof met rogge bezaaid was. Haver, gerst, en tarwe waren er in mindere hoeveelheid. « Daer de tarwe (door de overstromingen van de Schelde) « mesvoere, moesten de pachters weder bezaeien met witte « evene. » Een groot gedeelte van 't land was « ommeghedaen « van driessche, en ghewonnen op de woestine van den bossche, « suutwaerts alomme de beke. » Er waren drie stallen op het hof, met vijf paardenkribben en een rosteel, alsook twee andere stallingen « viercant omme, wel ghebout zijnde, ende eenen « lammerbae in den eenen stal. » De woning had drie sleutels. 't Is in diezelfde akte dat wij de vermelding vinden van « 't recht « van der heyden, dat men heedt *Tout y faut*, dat Raesse ghe- « huert heeft jeghen Stevin van Liedekerke, ses jaer lanc, omme « 2 scellingen grooten tsaers, » en welke heide de pachters insgelijks overnamen. — Het *goed ten Bossche* komt andermaal in de *Jaarregisters* te voorschijn op het jaartal 1444, wanneer de toenmalige eigenaar Geeraard van den Dijke het aan eenen Jan van Overbeke voor 15 pond groote in het jaar verhuurde. Ten jare 1577 behoorde het aan de erfgenamen van Gilles Ficrins.

Andere voorname pachtgoederen in deze gemeente waren *de Berch*, het *goed te Landuit* en het *goed ten Boomgaerde*. Het eerste

behoorde in 1407 aan Willem de Grootte (1), en het andere in 1450 aan de Gentsche familie Sersanders (2).

Volgens de tienjarige statistiek van 1846 beliep de bebouwde uitgestrektheid van Eecke slechts tot 561 hectaren 27 aren, en telde men er in 't geheele 550 landbouwgebruiken, waaronder één bedrijf van 30 tot 55, één van 20 tot 25, drie van 15 tot 20, en negen van 10 tot 15 hectaren. Blijkens de met meer zorg verrichte opneming van 1866 had men er op dit laatste tijdstip ten hoogste 250 boerderijen, en eene bebouwde oppervlakte van 876 hectaren, van welke 280 hectaren aan de gebruikers in eigendom behoorden, en 596 hect. in pacht werden gehouden. De vruchtwinning was volgenderwijze verdeeld : 51 hect. 05 ar. tarwe, 2 h. 66 ar. masteluin, 260 h. 76 ar. rogge, 6 h. 23 ar. gerst, 57 h. 27 ar. haver, 15 h. 77 ar. boekweit, 70 h. 54 ar. vlas, 2 h. 91 ar. koolzaad, 60 ar. tabak, 80 ar. suikerij, 2 h. 85 ar. beetwortels, 82 h. 65 ar. aardappelen, 24 h. 53 ar. wortels en 58 h. 17 ar. klaver. De weiden en meerschen hadden eene uitgestrektheid van 169 h.; de boomgaarden, 15 h. 10 ar., de bosschen, 8 h. 19 ar. en de moes- en lusthoven, 21 h. 56 aren. Men telt er bij de landbouwers : 59 paarden, 599 koppen vee, 85 kalvers, 106 geiten, 70 woldieren, 541 varkens, 49 biggen, 120 honden, 1,405 konijnen, 2,156 hofvogelen en 162 bieënkorven.

De waarde van den grond is hier sedert 1850 verdubbeld; hij beloopt thans, middelmatig genomen, tot 5,000 franken de hectare, terwijl men voor eene gelijke grootte 100 franken in pacht betaalt.

(1) « Kenlic zij, etc., dat Gill. de Grootte commen es, etc. kende ende lijde dat hij heeft verhuert wel ende redelijke joncvr. Margareta Loufs eene behuude stede ghelijc ende met al den ghelaghen dat so ghestaen ende gheleghen es in de prochie van *Heeke*, dat men heet de *Berch*, eenen zekeren termijn van neghen jaren lanc durende. . . . omme twee lib. gr. ende eenen cappon tsaers. — Actum die ix Septembre anno XIV^e VIII. »

Jaarregister van Gent, 1406-1408, bl. 67.

(2) *Jaarregister van 1448-1450, 2^e deel, bl. 70.*

Wat de nijverheid aangaat, deze telt in het dorp 2 stokerijen, 1 windmolen, 10 steenbakkerijen, 2 magazijnen van bouwstoffen en menigvuldige koolmagazijnen. Ter wijk Landuit, de belangrijkste der gemeente, wordt bovendien sedert 1837 op den Dinsdag, volgende op den eersten Zondag van September, eene jaarmarkt gehouden, waarop voornamelijk hoornvee en zwijnen te koop gesteld worden.

Reeds op het einde der verledene eeuw bezat Eeke een betrekkelijk groot getal herbergen, als daar zijn : *den Hert*, tevens eene oude brouwerij en brandewijnstokerij; *den Sluns*; het *oud Panhuis* (later *St. Joseph*), *De Croone* (reeds vermeld in eene oorkonde van 1542), *St. Hubertus*, de *Croone van Spagnien*, *Den Oeyevaere*, de *Swaene*, *den Engel*; de *Drij Coninghen*, nieuw sedert 1779, « van remarcabelen oncost, om te dienen voor « auberge ende wethuys deser prochie, » opgericht met oorlof van den graaf van Lichtervelde; *den Anker*, *St. Hubert*; eene oude herberg, bij de kerk, zonder uithangbord, en 7 brandewijnhuizen.

Nopens de oude lijnwaadweverij is ons bekend, dat in de vorige eeuw te Eeke 112 getouwen waren, en in 1846, niet minder dan 180. Op dit laatste tijdstip werden er evenwel maar 40 bewerkt, ten gevolge der crisis, welke de groote linnennijverheid ten platten lande schier gansch ten onder bracht.

Er zijn drie kasteelen, namelijk dat van den heer graaf Adolf de Lichtervelde; dat van den heer baron Theodoor de Pelichy, lid der Bestendige Afvaardiging van den provincialen Raad, hetwelk in 1865 gansch nieuw werd opgebouwd; eindelijk het oud kasteel der heeren van Eeke, tegenwoordig het eigendom van mevrouw de burchtgravin Desmaisières de Wault, geboren De Lichtervelde.

Ook zijn er nog eenige aangename buitengoederen; het voornameste, staande in de wijk Landuit, is bewoond door de weduwe van den heer Juliaan Audenaert; andere zijn bewoond door de heeren Desideer de Bock en Amand de Vreese. Het eerste staat in de nabijheid der kerk en behoorde in 1762, toen 't nog eenen

toren had, aan Philip-Jacob Jacobsen; het laatste, in de Pilaanstraat, was in 1762 het eigendom van den heer Piers, uithoofde zijner echtgenoot, later van de familie Van der Stichele, en behoort tegenwoordig den heer Jan-Prosper Bekacrt, te Eeke, toe. Men heeft hier voorts eene zeer oude pachthoeve, certijds kasteel, gekend onder den naam van *kasteelken van Oeselgem*, dat nu den heer senator baron Della Faille, te Lede, tot eigenaar heeft.

Het gemeentearchief is tamelijk rijk. Ongeminderd de registers van den burgerlijken stand, die tot 1615 opklimmen, bewaart men er een *Metynckbouck van Eecke*, van 1656; een *Landtboeck*, van 1762; verscheidene oude *Resolutieboeken*; *registers van wettelyke passeringen*; twee rentboeken van den H.-Geestdich en de kerk van Dikkelvenne, het eene van 1648 en het andere van 1664; een *Handt- ofte notitieboeck*, onderhouden door P. van Peteghem, pastoor van Gaver, van 1752 tot 1745; benevens een groot getal staten van goed, verkoopakten, enz.

Uit de oude registers van den burgerlijken stand blijkt, dat er in 1645-1646 eene vreeselijke ziekte in de gemeente woedde. Gedurende de drie laatste maanden van 1645 stierven er 75 personen, waaronder 45 in de maand December. In 1646 beliep het getal overlijdens tot niet min dan 148.

In het provinciaal archief, te Gent, berusten mede verscheidene oude oorkonden tot de gemeente Eeke betrekkelijk, onder anderen, gemeenterekeningen van de XVII^e en XVIII^e eeuw, en eene *Figurative kaart van den Audenaerdschen heirweg, binnen de prochie van Eecke, van aen den Conynenberg tot aen de herberg de Snep, zynde het gescheed van de Casselrye van den Audenburg en degone van Audenaerde, gemaakt ten jaere 1767, ten verzoecke van d'Edele Heeren van de Casselrye van den Audenburg van Gent, door J. J. Godefroid, 14 December 1779.*

De kleine kermis wordt op den eersten Zondag van Juli, de groote op den eersten Zondag van September gevierd. Het *St.-Amandsfeest* grijpt plaats op den Zondag na den 6 Februari. Te dier gelegenheid stroomt het dorp vol van vreemdelingen, en herhaalt men het oude deuntje :

Al die lepel lekken kan,
Komt naar Eeke, komt naar Eeke;
Al die lepel lekken kan,
Komt naar Eeke, naar Sint Amand.
Sint Amand, die goede bloed,
Die ons al die deugden doet,
Rooskens op ons hoedje!

II.

HEERLIJKHEID. — De heerlijkheid van Eeke op de Schelde, die haren naam aan eene familie gegeven heeft, van welke een *Jan van Eecke* in 1511 te Gent schepene van der Keure was⁽¹⁾, was in drie voorname leenen gesplitst. Het eerste, of het hoofdleen, waarvan het foncier uit het kasteel met de er van afhangelende goederen bestond, verhief van de kastelnij van den Ouden-Burcht; het tweede, wezende eene zoogezegde *helftwinning* van omtrent vijf en half bunder meersch, in de Eekemeerschen, « daer de quoye placht te sijn, » was onderhoorig van het leenhof van Dendermonde; en het derde, met omtrent tien bunder meersch in de *Hollanden*, van de heerlijkheid van *Aishove*, onder Kruishouthem. Tot deze drie leenen, welke van over onheuglijken tijd de heerlijkheid van Eeke uitmaakten, behoorde een baljuw (die zich eenen onderbaljuw mocht toevoegen,) een prater, eene vierschaar van zeven schepenen, en tal van heerlijke rechten en voorrechten, waaronder de hooge, middelbare en lage justitie, dag-, oogst- en jaarwaarhede, het vermogen om totvijftig jaren uit de heerlijkheid en het graafschap Vlaanderen te bannen, benevens al zulk recht, als gewoonlijk

(1) Hij had, volgens L'ESPINOY, voor wapen *d'argent à un chêne de sinople.*

door de heeren in de dorpen werd uitgeoefend, en welk in het denombrement uitgedrukt is (1).

Na de heeren van Eecke, die den naam dezer plaats droegen, volgde, omtrent het jaar 1200, volgens LE CARPENTIER (*Histoire de Cambray et du Cambrésis*) het geslacht der Quinteville's. Op het laatste der XIII^e eeuw vinden wij deze heerlijkheid onder het in de geschiedenis beroemde huis van Gaver : een Raas van Gaver,

(1) « Dit naervolghende is de groote ende denombrement van leene der prochie ende heerlijkheide van Eecke op de Schelde, dat ick mher Ferdinande de Bernaige, s^r mher Rene, heere van . . . haudende ben van de Con. Majt. van Vlaenderen, van sijnen huysse ende hove te Denremonde, op mij ghesuccedeert by vercavelinghe in de uytgrootinghe ten sterfhuysse van wijlent vrouwe Marie de la Cornhuysse, vrouwe van tselve Eecke. . . . Tot mijnen voorn. leene behoort hooghe justitie, middele ende nedere, ende al dat daer onder es, eenen bailliu, die eenen onderbailliu stellen mag van sijnen wege ende eenen praetere, welcke bailliu moch dinghen met mannen ende met scepenen, van alle saecken diere op gevallen, naer costume van den selven heerscepen. Item behoort ten selven leene kerckgheboden, dagvaerden, bustwaerheden, jaerwaerheden ende al te berechtene dat up tvoorn. heerscip ghevalt, alsoo een hooghe justicier schuldich es ende vermach te doene. Item behoort ten voorn. leene den ban van vijftich jaeren ende daeronder buyten heerschepe van Eecke, ende voort buyten lande van Vlaenderen. Een hof van mannen, daertoe behooren elf mannen van leene, van hem haudende sijn onder cleen ende groote. . . . Item eene vierschaere van seven schepenen, de boete van drij ponden parisise ende daeronder. Item alle manieren van beste hoofden, goedt van bastaerden ende geconfisqueert goet, stragiers goet, tol ende vont, dienstlieden, voochlieden ende ghevolgh van sijne voochden alsoot behoort; vrije voghelrijde ende visscherijde al theerscip deure. . . . Item behoort te desen sijnen leene eene eeuwelijcke ende erfelijcke rente, die diversche laeten gelden uyt haeren gronde gaende, te wtene, in penningen neghen ponden acht schellinghen twee penninghen paris. tsjaers, een ende vijftich capoenen en half ende een derden deels cappoens, dertich brooden, vier meukens roghs, ses coppen gerste, twee gansen, acht haelsters ende drij meukens evene. Item behoort ten desen voors. leene ontrent vijf bunderen ende een half helftwinninghe in meersschen, luttel meer of meer, danof die dander wederhelft hebben, gelast ende gehauden sijn die loffelijck te doen mayene, hoyene, wienne ende te doen stellen in hoyhoppers, ten ghelijcxsten dat men kan ende mach, ende die te cavelene, ende degene, die den heere van Eecke gebeuren sal, soo werden de voors. persoonen ofte andere, die de voorn. meersschen mainteneren, gelast hem die te brijnghene up sijnen wal ende hof t' Eecke, sonder sijnen cost, al eer sij het hemlieden sullen mogen thuysewaert voeren. . . . In teecken der waerheyt soo hebbe ick dese letteren van denombremente ondert. den 13^{en} Meye 1686. . . . »

bezat ze nog in 1299. Omtrent dien tijd zien wij ze tot het geslacht van Maldegem overgaan, ten gevolge van het huwelijk van Maria van Gaver, vrouw van Eeke en Wessegem, met Willem van Maldegem. Elisabeth van Maldegem, uit dien echt gesproten, knoopte huwelijk aan met Geeraard van Massemen, heer van Ressegem, Massemen, Kalken, Laarne, enz., gestorven in 1358, uit welke vereeniging, onder anderen, geboren werden : Jan van Massemen, ridder, heer van Eeke en Hundelgem, in 1349; en Philip van Massemen, dezès opvolger, ook heer van Hundelgem, en hoogbaljuw van Dendermonde, overleden in 1379 (volgens anderen in 1391), zonder afstammelingen uit zijn huwelijk met Catharina van Mirabello, vrouw van Zomergem, die in 1388 ontsliep, te hebben nagelaten. Zijne zuster werd de echtgenoot van Dirk Notax, en hunne dochter Elisabeth Notax kwam na den dood haars ooms in het bezit der heerlijkheid van Eeke, en trouwde omtrent 1400 met Jan van Mortaigne, heer van Potelles, Hundelgem, enz. Deze Jan van Mortaigne liet eenen zoon achter, ook Jan geheeten, die Geertrui Sloefs (Van der Looven?) tot echtgenoot nam, en in 1459 overleed, voor opvolger hebbende zijnen oudsten zoon, Jan van Mortaigne, de derde diens naams, die huwelijk aanging met Magaretha van Zaamslag, uit het geslacht van De Schoutheete. Volgens de gravin DE LALAING stierf deze Jan van Mortaigne in 1485, en volgens den ridder DE SCHOUTHEETE DE TERVARENT den 5 Augusti 1487. Antoon van Mortaigne, zijn zoon en opvolger, van wien wij hieronder een akte van 1 Februari 1485 mededeelen⁽¹⁾, verkocht de hem toebehoorende

(1) « Voor u mijnheeren van den Rade, Antheunis van Mortaignen, sciltcnape, heer van Eecke, compareerde in persooene hier int hof, verclaerst ende gheeft te kennene, hoe dat drie of vier daghen voor Bamesse laestleden hij verloos eenen zijnen zeghele, daer in wesende eenen schildt metten eenen rechten cruce, zijne wapene wesende ghehelmet ende ghetemert met twee herftbeenen up den temmere, den helme gheeront, daer in ghescreven stont tguene dat hier naer volght : *seel de Anthoine de Mortaigne dit de Pottelles*, welken zeghele de voors. comparant wederroupen ende gherevoceirt heeft, ende bij dese revocquiert ende wederroupt, zonder van dien nemmermeer te zeghele ofte userne, want de voors. Anth. heeft ghedaen maken eenen nieuwen

heerlijkheden van Potelles en Solre-sur-Sambre in 1494 aan Jan de Carondelet; hij was gehuwd met Anna van Dadizele, dochter van Jan en van Catharina Breydel, en werd in het bezit der heerlijkheid van Eeke opgevolgd door Antoon van Mortaigne, zijnen zoon, getrouwd met Margareta van der Motte, door welke de heerlijkheid in 1540 aan Cornelis de Scheppere voor 26,000 gulden verkocht werd (1).

Cornelis Duplicius de Scheppere, meer bekend onder den naam van *Schepperus*, was een der uitmuntendste staatsmannen en geleerden van zijnen tijd. Hij werd geboren te Nieuwpoort in 1502, was zoon van Andries de Scheppere en van Gislana de Chivoire, en kleinzoon van Jan de Scheppere, de tweede diens naams, ook bijgenaamd *Duplicius*, dien wij eerst als schepene en burgemeester van Duinkerke, en daarna als onderadmiraal van Vlaanderen ontmoeten. Hij werd geheimschrijver van Christiern II, koning van Denemark, welken vorst hij in zijn ballingschap vergezelde, en woonde den dood der koningin Isabella op het kasteel van Zwijn-aarde bij. Keizer Karel V, zijn ongemeen talent hebbende weten hoog te schatten, nam hem vervolgens in zijnen dienst, benoemde hem tot zijnen geheimen raadsheer en requestmeester, en belastte hem met verscheidene gezantschappen, gelijk wij in zijne verder volgende levensschets zien zullen. Toen hij de heerlijkheid van

zeghele, ghenouch van ghelicker grootten, ende met ghelicker wapen, helme ende temmer als den voors. eersten zeghele, uutghedaen alleenlic der toechieringhe van den helm, in welken nieuwen zeghele ghescreven staet tguend dat hier naer volght : *seel Anthonne de Mortaigne, sr de Eecke*. Met welken nieuwen zeghele ende met gheenen anderen de voors. comparant van nu voortaan zeghelen ende useren zal. Versouckende aen mijn heeren van al tguend dies voorseid es, acte thebbene, omme hem naermaels, eist nood, daermede te ghehelpene in teyden ende in weylen, daer ende alsoot behooren zal. Aldus verkennt ende wederroupen bij Antheunis in persone, den eersten in Sporcele a^o LXXXV. »

(1) M^{me}. DE LALAING, *Maldeghem la Loyale*, bl. 302. — Le chevalier DE SCHOUTHEETE DE Tervarent, *Hist. de la Maison de Schoutheete*, bl. 79. — *Register van kennissen en andere wettelijkheden*, 5⁷^{ber} 1543 tot 20 Mei 1544. — Stedelijke handvesten van Dendermonde.

Eeke aankocht, was hij gehuwd met Elisabeth Donche, dochter van Pieter, en weduwe van Pieter Laurin of Lauwerins, in leven heer van Watervliet. Twee jaren na dien aankoop, bepaaldelijk den 20 December 1542, verklaarde hij in eene te Gent opgestelde akte, dat, voor den gevalle er uit zijn huwelijk geene kinderen ontstonden, en hij eerst overleed, het geheele inkomen der van het leenhof van Dendermonde en den heer van Aishove gehoudene leenen tot zijne weduwe zou overgaan, en na haren dood die leenen in eigendom zouden vervallen op Hieronymus, Mathias en Catharina Lauwerins, uit haren cersten echt gesprotene kinderen, en bij voorkeur aan den oudste van hen, zonder dat deze daarom tot eenige vergoeding aan de anderen zou gehouden zijn, en met de verdere bepaling, dat indien de begiftigden ook zonder nakomelingen overleden, de heerlijke bezitting alsdan door het geslacht van De Scheppere zou geërfd worden (1). Deze akte bleef evenwel

(1) « Ic Cornelis Schepperns, f^r Andries, rudder, heere van Eecke, raedt van State ende meestere van den requesten ordinaris van den huuse ende tresorier van den espargne des keyzers, verclaere ende is mijn wille ende uuterste meeninghe dat vrouwe Lijsbette Donche, f^r Pieter, mijne gheselenede, daer te vooren weduwe van wijlen Pieter Lauwerins, f^r mher Jheronimus, heere van Watervliet, zal hebben naer mijn doot also verre als ic voor haer overleed, tgeheele ghebruuc huer leven lanck van al den incommen van mijn twee heerlicheden ende leenen tot Eecke, te weten van de heerlicheede ende leene, dat ghehouden es van den keysere, als heere van Dendermonde, ende van de andere heerlicheede ende leen, ghehouden van den heere van Ayshove, zonder eenigh noch yet utghezondert, tot haeren proffijte ende wille. Item ic wille ende verclaere voorts, dat zo verre ic ghinghe van lijve ter doot zonder kinderen achter te laten ofte kinders kinderen gheprocreert van mijnen lichame, in dien ghevalle zullen de voors. twee leenen verschijnen op Jheronimus, Mathias ende Catharina Lauwerins, kinderen van wijlen meester Pieter Lauwerins ende voors. vrouwe Lijsbeth, zijne gheselenede, anghesien dat de voors. twee leenen zijn gheconquesteert bij ons beeden in onsen jeghenwoordighen huwelicke, wel verstaende dat de oudste van den voors. kinderen van meester Pieter Lauwerins zal ghepreferereert worden den jonckste zonder onder tdexel van deselve preferentie ghehouden te zijne eenighe recompentie te doene zijn broeder of zustere.

« Ghedaen te Ghent den xx in Decembre XV^c twee en veertich. Cornelis Schepperius. »

(Register van wettelijke kennissen, 5 7^{ber} 1543 tot 20 Mei 1544. — Stedelijke handvesten van Dendermonde.)

zonder uitwerksel, dewijl Elisabeth Donche vóór haren gemaal de wereld verliet, en deze laatste zich vervolgens in den echt vereenigde met Margaretha Leunis, bij welke hij eenen zoon en eene dochter won, te weten : Cornelis en Anna de Scheppere. Cornelis de Scheppere, hun vader, overleed te Antwerpen den 28 Maart 1554, in den ouderdom van twee en vijftig jaren (1). Zijn zoon (en niet zijn neef, zooals B^{on} J. De Sr. GENOIS zegde) volgde hem als heer van Eeke op, en begaf zich in den echt met Anna de Couterau, dochter van Philip de Couterau, heer van Ertbrugge, wier dochter Magareta, op welke de heerlijkheid verviel, ongehuwd overleed.

Het heerlijk domein van Eeke werd vervolgens geërfd door Anna de Scheppere, dochter van genoemden Cornelis en Margareta Leunis, die ten altare geleid werd door Cornelis van Corenhuuse, grootbaljuw van Iperen en Veurne in 1564, en die dep 4 December 1606 ontsliep. Het provinciaal archief, te Gent, behelst de kopie eener akte, onder dagteekening van 28 Mei 1590, bij welke deze Anna de Scheppere, toen weduwe, de heerlijkheid van Eeke op haren tweeden zoon Frans van den Corenhuuse overdroeg, « uit zekere goede consideratien haer daertoe mouve-
« rende, ende in advanchemente van huwelyck, ende overmidts
« noch joncheer Cornelis van den Corenhuuse, haeren oudsten
« zuene, simpele ende debyl van zinnezens » was. De hier be-
giftigde Frans van Corenhuuse, gehuwd met Anna d'Averoult, overleed, volgens de oude registers van den burgerlijken stand van Eeke, den 20 December 1613 (2); hij werd opgevolgd door zijne zuster Anna van Corenhuuse, echtgenóote van Adriaan d'Aubremont, ridder, heer van Manuy, St.-Pierre, Elzegem,

(1) Het wapen van Cornelis de Scheppere was : « *d'argent à l'aigle déployé de sable, écartelé d'or au lion rampant d'azur, à trois cœurs percés de gueule, et sur le tout un écusson d'azur au chevron d'or, avec deux croissans d'or au chef et une écaille d'argent en pointe.* »

(L'ESPINOY, *Recherches, etc.*, bl. 253.)

(2) « Die 20 Decembris anno Domini 1613 obiit Dominus Franciscus van Corenhuuse dominus temporalis de Eecke. » (*Kerkarchief van Eeke.*)

Rokegem, enz., gestorven den 3 December 1625, en ter kerke van Elzegem ter aarde besteld. Ten jare 1676 vinden wij eene Maria van Corenhuuse, (oudste dochter van Frans?) weduwe van Renaat de Bernage, heer van Mouwe (Moen), als vrouw van Eeke aangeboekt, en na haar, bepaaldelijk in 1686, Ferdinand de Bernage, heer van Moen, die tot opvolger had Ferdinand-Jozef de Wismaal de Fallerand, markies van Valairbrulois, heer van Moen en Frontenay.

In het begin der XVIII^e eeuw was de heerlijkheid van Eeke in bezit van Antonia-Jacoba van Edingen, weduwe in 1717 van Arnout-Jan d'Ennetières, heer van Plaigne, Wastine, enz. Na haar schijnt zij vervallen te zijn op Kasper-Maria-Jozef d'Ennetières, baron van Mooregem, enz., wiens zoon, Arnold-Jozef d'Ennetières, ridder, baron van Mooregem, heer van Eeke, enz., aan zijnen griffier Huibrecht-Antoon de Smet den 8 October 1751 volmacht gaf, om uit zijnen naam een kapitaal van 12,000 gulden te lichten, en daarvoor de heerlijkheid van Eeke in pand te stellen. De leening werd aangegaan bij akte voor den notaris A. van der Cruycken, te Gent, den 11 November van hetzelfde jaar, en het geld bezorgd door Pieter-Jozef van Doorne, over den heer Galeace, markies van Arconnati-Visconti, enz. Genoemde Arnold-Jozef d'Ennetières verkocht vervolgens de heerlijkheid van Eeke den 16 Januari 1752 aan Karel-Frans-Jozef graaf van Lichtervelde, voor de som van 90,000 gulden Vlaamsch courant(1).

Karel-Frans-Jozef van Lichtervelde, heer van Eeke, baron van Herzele, kamerling van HH. MM., enz., overleden den 15 Februari 1767, was zoon van Gillis-Frans en van Maria-Anna Nicole. Hij trad den 24 September 1752 in huwelijk met Maria-Anna-Coleta van den Meersche, dochter van Alexander-Augustijn, heer van Berlare en Bareldonk, en van Maria-Anna-Coleta van den

(1) Notariële acten van *J.-L. Michaels*, n^o 552. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

Meersche, bij welke hij twee zonen en drie dochters verwekte, onder andere, Karel-Jozef-Frans-Xavcer-Hyacynth, graaf van Lichtervelde, baron van Herzele, Eine, heer van Heurne, Eeke, enz., van welke laatste heerlijkheid hij den 12 Augusti 1767 het denombrement overlegde. Zijn eerste huwelijk had plaats den 5 Mei 1766 met Maria-Josepha-Gislana de Lens, die hem eene dochter schonk, Maria-Charlotta-Alexandrina-Josepha-Gislana, en den 31 Maart 1767 van deze wereld scheidde. Den 22 Januari 1769 ging hij eenen tweeden echt aan met Albertina-Theodora-Gislana de Cassina, gravin van Wonsheim, dochter van Pieter-Philip-Frans, graaf van Wonsheim, baron van Berlare, baanderheer van 't land van Aalst, enz., uit welke vereeniging de tak der familie van Lichtervelde, tegenwoordige bezitters van het oudheerlijk domein, gesproten is.

Uitwijzens de hierboven beroepene notariëele akte van 16 Januari 1752 waren de heerlijkheid van Eeke en het land van Gaver van elkander gescheiden « thalven de rivieren de Schelde, « soo verre de voors. heerlychede haer lanxct de voorseyde « riviere is bestreckende, te weten, van bij Vaerewijck in den « meersch, ghenaempt *Vyntjensham*, alwaer den pael plagt te « staen, tot teynden van den meersch ghenaempt den lesten « *Holland.* » —

Van het kasteel der heeren van Eeke vindt men eene afbeelding bij SANDERUS. Het was geheel omwald, met ophaalbrug en groote poort, en gedeeltelijk met muren voorzien. De heerlijke woon was niet prachtig. Een vierhoekige toren met spits, die bekroond was met eene zoogenaamde peer, benevens een kleinere ronde toren, deze laatste op de binnenplaats, waren alleen geschikt om aan 't gebouw het aanzien van een kasteel te geven.

De vierschaar van Eeke stond vroeger op het uiteinde der kasteeldreef. Sedert onheuglijkentijd genoten de baljuw, de schepenen en de griffiers voor elke vierschaarzitting en dingdag eene belooning van 10 stuivers ten laste van de partijen.

Als eene bijdrage tot de kennis der middeleeuwsche rechtspleging schrijven wij hier eene akte over, welke wij nopens

zekeren persoon van Eeke, met name Rogier Jans, in een der *Jaarregisters van Gent* aantreffen :

« Dat, alse van al zulken injurieuse woorden, faite, differente
« ende ghescille, als upstaende gheweest es tusschen Rogier Jans,
« als principael facteur ende mesdadighe an deen zijde, ende
« Pieter de Zuttere, ende joncvr. Margreta van Luerbrouch, zijn
« wijf, als claghers an dandere, mids welken zo eyst dat de
« voorn. partijen ghezaemderhant kenden ende verclaersden, als
« dat zij van den voorscreven injuerieusen woorden, faite,
« wonden, quetsen, differenten ende ghescillen met al dieser
« ancleeft, of naermaels uut spruten mochte, bij tusschensprekene
« van zekere goede lieden, bij vriendelicheden veraccordeert
« ende verleken zijn in deser manyere, dats te wetene, dat de
« voors. Roegier, als mesdoendre, alvoren ghehouden wert de
« voorn. claghers te ontlastene ende quijtene, dats te verstaene
« van den heere ende wet, ende inschelijcx van den syurgien,
« die hemlieden in kuere ghehadt heeft, met al tghuent dieser
« an tosseert.... Moet voert ooc denzelven claghers restitueren
« haerl. uutgheleyde pennijnghen bij hemlieden, omme tachter-
« volghen van dese. Voert meer zo wert hij mesdoendere ghe-
« houden te commene te Eeke in de kercke, ende aldaer den
« voors. twee claghers ende haerlieder vrienden ende maghen
« te biddene, over beede zine knyen als dat zij hem omme de
« minne van Gode vergeven willen alle tghuent dies hij hem-
« lieden mesdaen mach hebben. Ende moet ooc ter zelve tijt
« binnen de voors. kercke van Eeke stellen drie wassen kerssen,
« elc drie pont weghende.... ooc mede zo wort de vors. mes-
« doendere tot eenen van den voors. twee claghers, haerlieder
« maghen, ende vrienden ghehouden te doene zijne peregrinage
« ten helegghen bloede te Wilsenakin, te Rome of Sente Jacobs,
« ter kuere van den voors. Pieter ende Hubert te purrene de
« vorn. peregrinage te helegghen bloede ende sente Jacobs of te
« Rome, welc dat hem van denzelven tweek lessen peregrinagen
« gheordonneert werden zal, binnen zes weken, naer dat hij

« dies van denzelven Pieter ende Huberecht vermaent wesen zal,
« volghende der wet van der poort. Vort so wert hij mesdoendere
« ter eeren van denzelven twee claghers ende haerlieder vrien-
« den ende maghen ooc ghehouden te doene zijne peregrinage
« tsente Joes, die hem al nu ten passeerne van desen omme de
« minne van Gode ende ooc ter bede van zekere goede lieden
« bij den zelven twee claghers quyte ghescolden es, dies zo
« heeft hij mesdoendere ende Joos, Jans zijn broedere, ende ele
« huerer bijzondere al nu belooft te onderhoudene tghuent dies
« hiernaer volghen zal, dats te verstante, waert of ghevele zo, als
« dat dezelve mesdoendere, of Joos zijn broedere, eeneghe
« injurieuse woorden ten laste van den voors. twee claghers
« spreken ofte rudtheden in faite ofte andersins, ofte up hem-
« lieden of huerlieden vrienden ende maghen committeerden
« ende bedreven, zo wert deghenen, die van hemlieden daerinne
« deugdelic blijken zal, beschuldich zijnde, ceuwelic ghehouden
« te blivene, ende vertreckene van der voors. prochie van Eeke,
« zonder daerinne te commene, het en zij bij consente van den
« voors. Pieter en de Hubeert van Luerbrouch. Actum xiiii No-
« vembre anno MCCCC. LXXXIII. »

Onder de voornaamste te Eeke bestaan hebbende leenen noemen wij het *goed ten Boomgaarde*, de heerlijkheden van *Landuit, den Holland*, en *ten Berge*, en een ander heerlijk goed, dat in 1458 aan de Tempeliers behoorde. Eerstgenoemd leen vinden wij op het laatste der XIV^e eeuw in bezit van de familie van Westvoorde⁽¹⁾, en later, in 1450 van de Gentsche familie Sersanders.

(1) « Kenlic zij, etc., dat eene vriendelijke hoirsatinghe ende effeninghe ghemaect es tusschen Laurens van Westvoorde, joncvr. Mergrieten sine suster, Henricx van Leins wettelik wijf, by consente van Heinricke haren voghd vors. joncvr. Katelinen de weduwe Jan Aesbijts, Laurens ende joncvr. Mergriete vors., suster dochter joncvr., Soetin van Oesterzele, Jans van Hoorenbeke, weduwe over haer selve ende over der Lodewijke van Oesterzele, priester, haren broeder, dien so vervaet in dese sake, Laurens ende joncvr. Mergriete van Leyns vors., suster kindre ende Gheerarde Soutamijs ende joncvr. Kateline sijne suster, Laurens van Westvoerde vors. suster

De heerlijkheid van *Landuit*, die zich in de wijk dezes naams bevond, was in 1469 voor de helft 't eigendom van Magareta Utenberge, weduwe van Hendrik de Waele, welke haar deel dit jaar aan haren schoonzoon Jacob Timmerman voor huwelijksgift schonk (1). Toen behoorde de tweede helft van het goed aan de weduwe van Zeger Goethals en aan de weduwe van Hendrik den Hooghe.

De heerlijkheid *den Holland*, vroeger reeds vermeld, schijnt met het bezit der heerlijkheid van Eeke gepaard te zijn geweest, althans gedurende eenen langen tijd. Antoon van Mortaigne, heer van Potteles, en zijne echtgenoot Margareta van der Moten verkochten dit goed aan Cornelis de Schepper. Deze heerlijkheid bezat de drie justitiegraden.

Het *leen ten Berge*, of *de Berg*, behoorde langen tijd aan de heeren van Eeke, verhief van het Burchtgraafschap van Gent,

kindre, van alsulken gronde van herven ende hervel. renten, als daer Jan van Westvoerde, Laureins van Westvoerde vors. ende joncvr. Mergriete van Leyns broeder was, ende der andre vorn. persoene oem ute verstaerf, in der manieren naervolghende, dats te wetene, dat Laureins van Westvoerde sal hebben ende behouden tgoed, dat men eedt *ten Boemgaerde*, in de prochie van Eecke, alsoet ghestaen ende ghelegghen es gheel met al den catheylen diere up sijn ende toeboihoren, hervast ende naghelvast, niets uteghesteken no ghesondert. . . . Den xxi^{en} dach in Aprile anno nonagesimo. »

(*Jaarregister van 1389-1390*, bl. 54^v.)

(1) « Kenlic etc., dat Mergriete Utenbeerghe, weduwe Hendericx sWalen, commen es, etc.. kende dat zoe wel ende wettel. upghedreghen ende overghegheven heeft, ende mid's desen draeght uppe ende gheeft wettel. overe Jacoppe Temmerman, Lievens Soene, ende Liwijnen Zwalen, sijnen wettel. wive, hare dochter, voor al sijn huwelic goed, hen tanderen tijden bij der vors. Mergrieten in tcontract van harer beeder huwelijcke beloofs ende toegheseyt, haer herelicheede van den goede, ligghe in de prochie van Eecke, *te Landhuut* ende daer ontrent, groot sijnde sesse ende vijftich bundre lettell min of meer, met al sulken huusinghen, boemen, cattereylen, leeninghen, jatinghen besaeden ende prijsien, alster up sijn, toeboihoren ende ancleven.... alsoot Daneel de Veerwere al nu in pachte houdende ende besittende es, waerof der weduwen van Segheren Goethals ende der weduwen van Henderic den Hoeghen onder hem beeden dander heelt van der vors. goede toebehoort.... met al sulken incommenden eerlijcken renten, vervallen, baten, pachten ende profijten, jaerlicx daerof commende ende toebehoorende.... Actum xxiii Octobr. LXIX. » (*Jaarregister van 1468-1470*, 2^o deel, bl. 16^v.)

en behoorde in 1407 aan Gilles de Grootte, die 't gekocht had van Jan van den Berghe. — Ook had men te Eeke verscheidene enclavementen van elders gelegene heerlijkheden, onder andere van die van *Melsen*, anders geheeten van der Gracht, van de heerlijkheid van *ter Weeden*, in Huise, enz.

De tienden van Eeke behoorden reeds in de XIII^e eeuw voor een goed deel aan de abdij van St.-Pieters, te Gent. Eene dezer tienden, zich op 20 bunder land aldaar uitstreckende, werd ten jare 1240 door haar van zekeren Walter de Boscho en dezes vrouw, met toestemming van den ridder van Mouden (Moen)⁽¹⁾, en eene andere in 1275 jegens Raas van Gaver, voor 208 pond Vlaamsch afgekocht⁽²⁾.

Nopens de tienden zijn ons eenige meldenswaardige bijzonderheden bekend.

Wij kennen een bevel van de gravin Joanna van Vlaanderen, waarbij zij in 1242 den hoogbaljuw van Gent voorschreef, niet te dulden dat Raas van Gaver, heer van Eeke, eenig beltsel toebrecht aan 't heffen der novale tienden in de gemeente, welke den bisschop en het kapittel van Doornik toekwamen. Een ander geschil was in den loop der XIII^e eeuw ontstaan omtrent de tiende tusschen den prelaat der St-Pietersabdij en de ingezetenen van Eeke. Eerstgenoemde beweerde recht te hebben op de tiende « van alle ende een yeghelyck de woonsteden, in deselve prochie « staende; » daarentegen beweerden de Eekenaren, dat « elke « hofstede ende huusgezin, houdende binnen der voorseide prochie van Eeके, soude moghen hebben eene behuuse hofstede, « ende niet meer, inhoudende de grootte van een dachmael « landts, vry ende quyte vande voor. gheheeschte thiede, behoudens nochtans huer principael huus up tselve dachmael « ghesicht ware, ende dat ele van hemlieden int selve vier « maeete ende woonde met meer andere.... » Het kwam ten

(1) *Charterboek der St.-Pietersabdij*, n^o 5, bl. 71. — Prov. archief.

(2) *Id.* blz. 14 en 51.

jare 1299 tot eene overeenkomst tusschen beide partijen, in den zin als de bevolking van Eeke, destijds onder het gezag van den machtigen Raas van Gaver, opgegeven had. Na verloop van jaren, evenwel, rees een nieuw geschil op. De Eekenaren beweerden thans ook een dagwand bezaaid lands van de tiende te bevrijden, hetwelk gelegen was buiten het beluik der hofsteden, waarop zij woonden, « vier ende keerslicht bernende, » en zij grondden zich daartoe op twee punten : vooreerst omdat zij binnen het beluik hunner hofstede de vleeschtiende betaalden, en de pastoor en de koster van Eeke ieder jaar, uit elk huis, twee brooden kwamen halen, ter grootte als de ingezetenen gewoon waren voor eigen gebruik te bakken, eene opbrengst, waartoe zij door vonnis van den hoogen raad van Mechelen, den 29 Juli 1555, waren verplicht geworden.

Dit broodophalenging echter niet gemakkelijk, en de pastoor, een einde willende stellen aan de moeilijkheden en onaangenaamheden, waartoe dit jaarlijks aanleiding gaf, bekleog zich bij den abt van St.-Pieters, dat hij bij gemis aan de voordeelen, vanouds aan de herderlijke bediening verbonden, niet behoorlijk bestaan kon. Er werd den 24 Maart 1562 eene overeenkomst gesloten, volgens welke de pastoor ten voordeele van abdij en kerk afzag van alle recht op het brood, tegen eene vergoeding van wege den abt, bestaande in het genot van het vierde deel der geheele tiende van Eeke, in welk deel ook de broodopbrengst begrepen was.

De bevolking was hiermede evenwel niet te vreden : had zij zwarigheden gemaakt voor de opbrengst der brooden, dit was niet geweest om den pastoor, persoonlijk, wederspanning te zijn — het was de opbrengst zelve, die haar tegen de borst stootte. Hoe zou zij dan vrede gehad hebben met de nieuwe schikking, die slechts den naam des rondhalers, niet de rondhaling zelve, wijzigde of die afschafte? De Eekenaren gingen dan in hunnen eisch voort om een dagwand lands buiten hunne hofstede van de tiende te bevrijden, terwijl zij het den abt voor 't broodhalen even moeilijk maakten als vroeger den pastoor. Om allen twist te

vereffenen, werd er ten laatste den 11 Juni 1576 overeengekomen, dat de abdij en de pastoor de tienden heffen zouden op alle landen, en van alle vruchten, zonder onderscheid, maar dat er zou afgezien worden van het broodhalen, ook door den koster, wien het, alléén, niet te veel moeite had gekost om dit slag van tiende te innen. Ter vergoeding zou de koster ieder jaar de som van 5 pond groote van den abt ontvangen(1).

In eenen cijnsbrief van het jaar 1551, berustende onder de papieren der St-Pietersabdij, lezen wij, dat tijdens de middel-eeuwen de tiendeschuur op of bij het kerkhof stond : «een « plexkin lants.... voer de kercke van Eecke, ant kerchhof, daer « de aelmoesen-tiende (*de tiende der aalmoezenij van St.-Pieters*) « scuere placht te stane. »

In het provinciaal archief, te Gent, berust eene « *Figurative « kaert der thienden der abdye van St.-Pieters, binnen de prochie « van Eeke, op de Schelde,* » waarop de volgende 24 kwartieren, in welke die tienden verdeeld waren, voorkomen : *Hoogemeerschtiende, Cauterthiende, grooten Weymansstichel, thiende van Oversprong, Kroonthiende, Altermansthiende, kleynen Weymansstichel, Pallaenthiende, Ommeloop van Welle, het Meulwerck, Wassenthiende, Bergthiende, Verlemthiende, Knolthiende, Ackerstrætjen, Verbrande hofstede, Gilles Boone, Eedonckthiende, thiende Jan Verhaegen, Leenstraetthiende, de Vier bunders, den grooten hauden Haww, tweeden hauden Haww en derden hauden Haww.*

Baljuws van Eeke.

Willem van Massemen.	1599
.
Simoen Popelier.	1448
.

(1) *Charterboek der St.-Pietersabdij* (in-folio; zonder nummer.)— Prov. archief.

Christiaan van den Walle	1525
Clemens Maersele	1526
Lodewijk Bultynck	1542
Lieven Heins, <i>onderbaljuw</i>	1562
Antoon van der Cruyccn	1576
Joost Maes	1619
.... Mussche	1651
Lodewijk van Echaut	1653
Hendrik Schamp	1650
Antoon Delsoir	1658
Pieter Simoulin	1675
Adriaan Simoulin	1695
Jan-Bapt. Reckem	1700
Jacob Ranst	1705
Pieter van Wanzeele	1765
Frans van der Cruyssen	1771
Lieven-Frans van der Straeten	1781

Burgemeesters.

Jan de Cousmaker	1448
.
Marten de Backere	1551
.
Arent van Langheraert.	1576
.
Jacob van der Beken	1640
Geeraard Boone	1654, 1661
Geeraard Schynkele	1656
.... De Vos	1664
Andries Haeck	1668
Pieter Simoulin	1671
Joost Schynkele	1675
Lodewijk Willems	1676
David Dossche	1681

Lodewijk Vlerick	1682
Willem d'Haenens	1702, 1717
Frans Michiels	1703, 1709, 1725
Lieven de Ronne.	1707
Jan van Crombrughe	1710
Willem Dhaenens	1717
Pieter Thienpont	1743, 1751
Pieter de Weese.	1746
Gillis Dossche	1753
Jan-Bapt. Colbrandt.	1770, 1790
J. Everhelst	1783
L.-F. vander Straeten	1788
Bernaard van der Cruyssen	1803
Frans Speelman.	1806
Bruno Boeykens.	1810
Graaf August de Lichtervelde.	1825
Jan-Frans Buysse	1831
Hyacinth de Keukeleire	1833

III.

GESCHIEDENIS. — Behalve het oponthoud der Gentsche ballingen in de bosschen dezer gemeente, ten jare 1326 (1), en waarom-trent men in onze monographie van St.-Denijs-Westrem breedvoerige inlichtingen kan aantreffen, schijnt Eecke gedurende de middeleeuwen in de algemeene landshistorie geen merkelyk aandeel te hebben gehad. Een der weinige meldingswaardige feiten greep plaats in de maand Mei 1452, wanneer de Gentenaren zich van het kasteel des heeren Jan van Potelles meester maakten, en

(1) Zie de *Stadsrekening van Gent*, 1326, bl. CXXXIV, v^o.

het, volgens het *Dagboek der Gentsche Collatie*, benevens de stad Deinze en het kasteel van Petegem, in brand staken.

Belangwekkend is het om aanteekenen, dat in deze gemeente, tijdens de godsdienstige beroerten der XVI^e eeuw, eene der eerste Geuzenpreken gehouden werd. Dit geschiedde den 14 Juli 1566, en met zulken grooten toeloop, dat er, ongeminderd talrijke inwoners van Oudenaarde, Ronse, Zottegem, Deinze, Petegem en andere plaatsen, wel vijf a zes duizend Gentenaars tegenwoordig waren (1). Den 15 October van hetzelfde jaar waren talrijke herdoopers andermaal te Eeke vergaderd, « maer deur « de diligence van den heer van Eecke » — lezen wij in eene handschriftelijke kroniek — « waeren alf wech ghejaecht deur « tgarnisoen, dat tsente Baefs lach, die derwaerts trocken omtrent « xl persoonen van de bende van Tambreese (*Tambuysse*,) elck « wel ghemontcert van peerden, met eene staele huut up « thooft, hebbende elck een pistolet ofte zinkroer in de handt, « ende scheurden de voornomde predicatie, die zielieden in « meeninghen waeren te doen aldaer; dus jeghens snavens quam « tselve garnisoen ter stede waerder. De predikant hiet meester « Jan Ridmeelis (*Rudsemelis*,) f^r Willems, ende was ghestelt over « de Scelde met een scipken, ende de discipelen vloon al wech. »

De heer van Eeke trok in dien tijd, zoo men ziet, de partij der koningsgezinden; het was hij, die de Spaansche troepen, door Philip II herwaarts gezonden, uit Brabant naar Vlaanderen had geleid, en aan het hoofd van vele gewichtige gebeurtenissen dier dagen stond. Den 12 September 1572, schrijft DE JONGHE, trok hij uit Gent met een vijftigtal ruiters en voetgangers naar Eeke, alwaar hij de Oudenaardsche Geuzen op het lijf viel, vermoedelijk in het dorp ditmaal vereenigd, om er, zooals elders, te plunderen, te rooven, en er zich aan allerlei euvel daden over te leveren. Hij werd later door Hembijse, benevens verscheidene andere edelen, waaronder de hertog van Aarschot, gevangen genomen.

(1) DE JONGHE, *Ghendsche Geschiedenissen*, I, bl. 11. — ROBILX, *Historie van den oorsprong en ondergang der ketterye binnen en omtrent Audenaerde*, bl. VII.

Het kon niet anders, of Eeke moest de staatkundige denkwijze zijns heeren bitter beproeven. Inderdaad, op het einde van Augusti 1578 vielen de Gentenaars in het dorp, en plunderden er de kerk uit, terwijl zij er den 25 Juli 1579 terugkwamen en het kasteel in vlammen stelden. Hoe zij de weerlooze bevolking daarbij behandelden, moge alleen blijken uit het feit, dat, toen de Gentenaars den 25 Januari 1580 door de Walen werden achternagezeten, en in hunne vlucht naar Eeke en Nazareth weken, de meeste ingezetenen met hunne kostbaarste goederen wegliepen, en slechts in de maand Mei dorsten terugkeeren. De gemeente had in dien tusschentijd als het ware vol soldaten gelegen, die de te huis geblevenen niet weinig kwellingen hadden aangedaan.

Een tweetal jaren later, den 1 Januari 1581, werd geheel de streek omtrent Gent door de Malcontenten verwoest, en de schout van Eeke daarbij door hen gevankelijk medegeleid. Het jaar daarna, in 't begin van de maand Juli, werd een groot deel van het dorp aan de vlammen overgeleverd. De enkele aanhaling dezer gebeurtenissen is genoeg om te doen begrijpen, in welken toestand de gemeente Eeke zich toen bevinden moest.

Hoe het er tijdens de eerste invallen van Lodewijk XIV toeging, moge gedeeltelijk worden opgemaakt uit eenen post der kerkrekening van 1659, alwaar staat : « Item betaelt voor reparatie « van het kindeken van Onse Lieve Vrouwen beelt, 't welke « *gheschonden was door de soldaten*, » en uit eene andere aantekening van 1667, die ons bekend maakt, dat de meeste kerkmeubelen tegen de roof- en vernielingszucht der soldaterij naar Gent waren geveiligd (1).

In 1684 moest de gemeente aan de kastelnij van den Ouden-Burcht, zonder de koeien, het voeder en andere legerbenoodigheden, eene som van 10,427 gulden als krijgsbelasting opbrengen.

(1) « Item betaelt voor schipvracht in het vluchten naer Ghendt en wederhaelen van de schilderijen, autareleederen en andere meubelen van de kercke, ter somme van 1 p. 10 sch. gr. »

Vijf jaren nadien, toen de Franschen hun kamp bij Deinze hadden opgeslagen, leverden de Eekenaren hun niet min dan 24,500 pond voeder. Zoo groot was er de verwoesting en de uitbuiting geweest gedurende den oorlog, die eerst met den vrede van Rijswijk, in 1697, teenemaal eindigde, dat de inwoners zich in de volstrekte onmogelijkheid bevonden hunne den vorst verschuldigde renten op te brengen, en zij, op het advies van den Raad van Vlaanderen, van de betaling daarvan voor eenen tijd ontslagen werden (1). Schier onmiddellijk daarna, tijdens den Erfenisoorlog, die in het begin der XVIII^e eeuw op onzen bodem gevoerd werd, had Eeke, vooral in het jaar 1708, vele verliezen door het Fransche leger te lijden.

Op het laatste der verledene eeuw werd hier, gelijk in de meeste andere plaatsen, een vrijwilligerskorps ingericht, en ondersteunde de bevolking den opstand tegen het Oostenrijksch bewind met een hulpgeld, ten titel van « patriotieke gift, » van 202 gulden 17 stuivers 6 deniers.

IV.

KERK VAN EEKE. — De oprichting eener bidplaats te Eeke klimt tot een zeer verwijderd tijdstip op, gelijk die van meer andere kerken in ons land, aan den H. Amand toegewijd. Zij werd ten jare 1123 door Simoen, bisschop van Doornik, aan de St-Pieters-abdij opgedragen, en bleef onder het patronaat van de prelaten dezes stichts tot aan zijne afschaffing door de Fransche Republikeinen, op het einde der XVIII^e eeuw (2).

(1) *Brieven ende Rescriptiën*, 1685-1688, bl. 326. — Archief van den Raad van Vlaanderen.

(2) « In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Symon Dei gratia Tornacensis et Nouiomensis aeclesiae episcopus fratri Arnolde uenerabili abbati sancti Petri Blandiniensis cenobii suisque successoribus in perpetuum. Res

Het huidige gebouw, dagteekenend van laatstgemeld tijdvak, biedt niets merkwaardigs aan. Het is in baksteen, en heeft eenen vierkanten toren, boven den gevel, die bekroond is met eene korte vierhoekige spits. Aan de hoeken is zij geboord door blauw arduin, die schoormuren met dubbel en uitsprong vormen. Ten jare 1771 voegde men er den linkerbeuk bij, en in 1857 werd het andere gedeelte, namelijk het koor, geheel afgebroken, om de kerk aan die zijde wat te vergrooten. Thans is zij in drie beuken verdeeld, met vijf pijlers, welke zes balkruimten vormen. In de beuken wordt zij door zes, en in het hoogkoor door twee vensters verlicht.

Reeds vroeg was de kerk van Eeke rijk aan schoone sieraden. Er is ons eene akte bekend van het jaar 1429, waarbij de koster, Pieter Balin, bekent aan de kerkmeesters Jan Velghe en Lodewijk van Wambeke al de der kerke toebehoorende juweelen, op zijne verantwoordelijkheid, in bewaring te hebben ontvangen, waaruit

quae ecclesiis conferuntur, oblationes sunt fidelium, precia peccatorum patrimonialia pauperum, eas nimirum tueri, conseruare et augere debita paternitate debemus. Sane pastoralis est officii oues dominicas confouere et eorum qui Christi seruitio semper adsistunt, modis omnibus conseruare quietem; tibi itaque, frater Arnolde sancti Petri Blandiniensis abbas uenerabilis, loci tui religione et karitate quam in Christi pauperes erogas diligenter considerata et ecclesiae tuae in perpetua libertate altare de Heka et altare de Oudengem concedimus, nostrique archydiaconi Rotberti, clericorumque nostrorum consilio et assensu presenti priuilegio confirmamus. Singulis annis, tu et successores tui, iuxta morem antiquum, Nobis et archydiacono seu decano nostro episcopalia simul et sinodalia iura persoluetis, debitam pariter reuerentiam exhibentes. Presbyter qui ad uestrum arbitrium constituetur, curam ab archydiacono seu a decano suscipiet, quibus et ipse debitam in omnibus persoluet obedientiam. Preterea capellam de Cusforda, qui locus tamquam heremitalis et solitarius est, tibi tuisque successoribus omnino liberam in perpetuum concedimus, ut uestro semper ordinetur arbitrio, hoc tantum Nobis reseruantes, ut qui ibi constituti fuerint, episcopo Tornacensi ac ministris eius debitam tantummodo exhibeant reuerentiam. Haec uobis confirmamus et sigilli nostri impressione consignamus. . . . Actum Tornaci anno dominicae incarnationis MCXXIII^o indictione prima. . . »

(*Charterboek der St.-Pietersabdij*, I, 90v. — MIRÆUS, IV, 358. — VAN LOKEREN, *chartes et autres documents de l'abbaye de St. Pierre*, I. 126.)

wij denken te mogen opmaken, dat de kerk destijds onvoorzien was van eene sacristij, of *geruwecamer*, zoo men in de middel-eeuwen zeide (1).

In het register van geboorten van 1670 tot 1770 komt een inventaris voor, gemaakt door Frans Hamelynck, pastoor van Eeke, waaruit wij den toenmaligen toestand der kerk geheel leeren kennen. Wij achten dit stuk belangrijk genoeg, om er het voornaamste van mede te deelen :

« Alvoren hebbe bevonden de keircke, ingaende met drie
« groote trappen, den vloer gheleyt met roode paveertichelen tot
« aen den choor, hebbende de nederkeircke al ieder cant vier
« cleyne en onghelijcke vensterkens, boven de groote kerckdeure
« een viercant vuytstekende docksolken van twaelf voeten lanck
« ende ses voeten breedt, den choor gheleyt met witte ende
« blauwe steenen, een hauten ghesneden communicbanck,
« staende van den voet van den autær, maer dry voeten, buyten
« welcke communicbanck stact eene banck, achter de gulde-
« banck, van het broederschap van de zielkens, om den gotsdienst
« te singhen.

« Item hebbe bevonden in de selve keircke dry autæren, en
« iederen autær een behoorelycke *schilderye*, verbeeldende in
« den hooghen autær : *het afdoen van Christus van het cruys* (2) ;

(1) « Kenlic, etc., dat Pieteren Balin, f^r Gillis, als coster van der kerken van Eeke, commen es, etc., kende dat hij in leveringhen der zelve kerken toebehorende ontfaen heeft by den handen van Janne Velghen ende Lodewijc van Wambeke, als kercmeesters van der vors. kerken, alzulke juweelen van bouken, keelchten, orlementen ende juweelen, der zelve kerken toebehoorende, doen of de vors. kercmeesters in eene cedulle de vors. juweelen onder hemlieden hebben rustende, welke juweelen de vors. Pieter heeft beloofd onder hem te houdene ende wel te bewarene naer zine macht, vroescap ende wetentede, behouden dien, want dat de vors. juweelen by verzuminghen, roukeloesheden ofte andersins van den vors. Pieter ghestolen, verloren, vervrimdt worden, so heeft de vors. Pieter beloofd der vors. der voren ûp te rechte ende in te stane de somme van xx lib. gr. . . . Actum xxvi die Augusti a^o XXIX. »

(*Jaarregister van 1428-30, 27v. — 2^e deel.*)

(2) Bestaan nog.

« an den autaer van Onse Lieve Vrouwe haere *Visitaetie*; aen
« dien van den heylighen Amandus, patroon deser prochie ende
« Catharina te saemen, *beyde hunne afbeeldynghe voor Maria en*
« *het kindeken Jesus* (1).

« Item eenen cleynen preckstoel, staende voor S' Amands
« autaer; item *twee biechtstoelen* (2), staende by recht over mallec-
« anderen, onder de steene vaute van den torren.

« Item nevens de groote deure eene vontcapelle, wesende den
« back van blauwsteen; item vier cruysefixen, onder welke dry
« cleyne, van grove schiltpadde, het ander een verselverde cruys,
« groot seven voeten hooghe....

« Item, neghen autaerleeren, onder welke een is gegheven
« van d'abdye van Sinte Pieters, van wit sateyn met gaude
« vlammekens gheborduert, dry tapytsgheweys gheborduert met
« sayette, een gheschildert met het vaghevier daerop, d'ander
« van verscheyde couleuren.

« Item, eenen *silveren vergulden kelck* (3) met een patene, en
« een groote *zilvere vergulde ciborie* (4) en een cleyn ciboritjen
« van teen, soo als het schynt als certyts vergult gheweest, nu
« gheel slecht, waer in van binnen light eenen silveren croes,
« met syn deksel, en eenen *teenen kelk met syn patene* (5); item
« acht casuyvels, van de welke *eene van rood' gaude laecken* is (6),
« waer van gheen en is; dry witte casuyvels, de beste
« van silvere witte en rood moore, de ander van witte en roodt
« ander soorten; twee swarte casuyvels en twee swarte d'alma-
« ticquen, een purpere en een groene, en vijf slichte stoulen van
« verscheyde coleuren, twee nieuwe van ghecoleurde linten en
« eenenswarten peldere; item een witte en een swarte coorcappe,
« de witte seer slecht, en twee communicleeren, het eene van
« rood scharlaecken van onder met een silvere friends cant, het
« ander ghecoleurt tappys ghewys gheborduert en dry commu-
« niedoecken.

(1-6) Bestaan nog.

- «Item twee teene schencktailliooren en eene coppere offerhandtschotele en enen copperen haecker....(1).
- «Item, twee roode d'amaste vaenen, cortelinx nieuwe, twee swarte vaenen van het broederschap, eene roode damaste vaene van den roosencrans en een metaelen cruysse, twee metaelen bellen, een berechtlanteiren en dry coperen schotelkens, om d'aelmoessen t'haelen, en een sittende beelt van Maria, een van St Amand, eene van Sinte Catharina, beyde alf verguldt, en vier cleederen van O. L. V., een roodt met fynen mantel, een witte van grofve moore, de twee ander slechte; eenen blouwen ende anderen witten mantel; item heeft Onse L. V. een silvere croone en scepter (2), eene voor het kindeken, twee silvere bollen, dry silvere hertjens, vier selvere medaillen, dry selvere cruyskens en een verguldt, drij silvere rinckxkens en een selvere doosken om te berechten, een selvere doosken om de H. Olie en crisma om te doopen.... (3).
- « Aldus bevonden ten mynen ancommen de ghesteltenisse ende ghevonden ornamenten als hier boven vermeld.
- « (Geteekend): F. HAMELYNCK, pastor van Eecke. »

Achter deze opgave volgt eene « Specificatie van het gonne den boven ghemelden heer en meester Franciscus Haemelynck, pastor deser prochie, t'sedert sijn ancomste van den jaere 1724 heeft nieuwe ghemaect ende verbeterd. »

Er blijkt uit dit schrift, dat de kleine vensters der nederkerk vervangen zijn door drie groote, langs elken kant, hebbende eene hoogte van 8 1/2 voet en eene breedte van 4 1/2 voet, en dat toen het venster in den gevel ook vernieuwd werd. De kosten dezer herstellingen zijn gedaan door de kerk, door de broederschap der geloovige zielen, en door eenige bijzonderen :

- « Item heeft den selven heer Haemelynck, pastor, bevonden onder Marten Vlerick, f^r Gillis, alsdan capellem^{re} van O. L. V.
- « outaer ontrent de sessentwintigh pondt groote courant gheldt,

(1-3) Bestaan nog.

« die hij binnen den tijd van ontrent vier jaeren hadde omme-
« ghehaelt en gecregen van offeranden, met welcke somme ghe-
« maeckt is *eenen blauwen seijen damasten standaert*(1), ver-
« beeldende op den eenen cant Maria, staende op het hoofd van
« het serpent, den anderen cant den heyligen Amandus, patroon
« deser prochie, den welken ghecost heeft voor den damas
« ses pont ses schellinghen wisselghelt, en voor het schilderen
« acht pont groote courant, voor den stock veerthien schelyn-
« ghen groote, voor het snijen en naeyen twaelf schellinghen
« courant, voor de goude coleuren frinsen dryentwintig schel-
« linghen en vier groote wisselghelt, en met de overblijvende
« penningen is er ghemaeckt eenen nieuwen cassuyvel, met alle
« sijne toebehoorsels van wit en gout coleuren damast, costende
« vyf pondt vyf schellinghen wisselghelt, ende noch een elle van
« de selve stoffe tot reparatien in cas van ongheluck a vyfthien
« schellynghen wisselghelt d'elle, voor het maecken van den
« cassuyvel en verschot van sye, seshien schellynghen wis-
« selghelt, voor de voerynghe van den cassuyvel ende den
« terlyft.

« Item heeft den selven heer pastor besorgt ende doen
« maecken een *remonstrantie*....(2). »

Dat de pastoor Frans Haemelynck een bij uitstek zorgvuldig man was voor zijne kerk, blijkt voorts uit een ander stuk, in hetzelfde register overgeschreven, en getiteld: « *Vervolg van de veranderynghen ende verbeteringhe gebeurt in de keircke van Eecke, onder den selven heer Frans Haemelynck, in het jaer 1726:*

« Alvooren is er ghemaeckt eenen nieuwen vloer van blauwe
« en witte steenen, te weten duysent vier hondert dertich grove
« blauwe steenen, costende a acht guldens het hondert, en dry
« hondert witte bruysselsche, costende a : dertigh guldens 't hon-
« dert, welke dry hondert betaelt syn met het ghelt, ommegehe-

(1-2) Bestaan nog.

« haelt van het gemeente; den vyfen twintigsten April 1726,
« hebben wij begonst den vloer op te breken, en dan met cra-
« weye der prochiaenen de keircke opghehoogt omtrent eenen
« voet, alsoock de vontcapelle. — Den 6^{en} Mey hebben de
« metsers begonst te weircken an de bogens van den torre, de
« welcke soo leege waeren, dat nauwelijcx de schilderye van den
« hooghen autaeer cost ghesien worden, soo dat wij deselve ver-
« hooght hebben, te weten den voorsten omtrent ses voeten, den
« achtersten tusschen thien a elf voeten, alles met kennis en
« consent van den eerweerdighsten heer Antonius Musaert, alsdan
« prelaet van de exempte abdye van Sinte-Pieters, van welck
« weirck dese keirck gheenen oncost gheleden en heeft, midts de
« steenen syn gheweest den overschot van den voorghevel der
« keircke in het voorgaende jaer ophemaeckt door de selve
« abdye, twee of dry hondert uytghenomen, dewelcke alsdan
« vereert syn gheweest door Pieter Thienpont, f^r L^u, alsdan
« keirckmeester; het calcck is insghelycx vereert door d'heer Jan
« Hamelynck, mijnen vader, den aerbeytsloon is betaelt door
« ende met het ghelt der vercochte blauwe steenen, ghezeyt den
« afval der uytgebrocken steenen van de boghene, dewelcke
« alsdan vercocht syn vijf pont thien schellinghen courant.

« Item is den choir insghelycx ghehooght omtrent eenen
« alfven voet, en gheleyt tot an de hendeldeure, met blauwe ende
« witte steenen spiegelghewys ligghende aen den opganck tot
« den choir, eenen trap van vier duymen.

« Item is den passé soo van den hooghen autaeer als rondt den
« selven insghelycx opghenomen, wesende van slechte verbrande
« delen, den passé van den autaeer weder nieuwe ghemaeckt met
« delen, het plan voor den hooghen autaeer gheleyt met witte en
« swarte merbele steentjens, de grootte van seven duymen, in
« welck plan synder dry hondert swarte merbele costende
« dertigh guldens 't hondert, en 't sestigh witte merbele costende
« a acht stuyvers 't stuck, waer van de keircke maer is in be-
« costynghe thien a elf pont.

« Item is de banck der sanghers verlinght tot binnen de com-

« municbanck, wesende den muer becleet met de paneelen van
« den ouden preekstoel.

« Item is het weirekt gheeyndicht wesende, de keircke gewit.
« Item hebben wij ghevonden *een oude reliquiecascken* (1) en
« midts ons belofte was van sijn hooghw^t Philippus Erardus
« Vandernoot, den bisschop van Gendt, de reliquieën van de
« heylige Godelieve, maghet ende maertelaresse, hebben het selve
« nieuwelijckx doen verselveren en boven het cascken doen
« sneyden een alf lyf, verbeeldende de heylige Godelieve (2), tot
« welckers solemnele verheffinghe hebben doen maecken eenen
« nieuwen preekstoel, costende 28 pont groote, hebbende van
« vooren een *medaille*, verbeeldende den *heyligen Amandus* (3),
« patroon deser keircke ende prochie, ter andere syde een *me-*
« *daille*, verbeeldende de *heylige Godelieve* (4), alhier nieuwelincx
« verheven, welcken preekstoel op den hemel heeft verscheyde
« cieraten, welkers middelicraedt beschreven is met het jaer
« schrift : IN DE VERHEFFIJNGHE VAN GODDELIEF WIERT ICK GHE-
« STELT, welkers reliquie ik verzocht hadde op het versoeck van
« d'heer Jacobus Ranst, bailliu deser prochie, ende desselfs sche-
« pene, en hebben de selve reliquie ontfanghen uyt de handen van
« d'heer Antonius Neerinx, alsdan secretaris van sijne hoogw^t
« hierboven vermeld, den 25 October 1725, en hebben desselfs
« verheffijnghe met kennisse der overheyt bewaert tot den 7 July
« 1726, om alsdan op den feestdag der selve heylige de selve
« reliquie met meerder luyster te verheffen.... wanneer insghe-
« lijckx, alsoock den 8^{en} derselve maent, loffelijck speelghewys
« is verthoont *het leven der selve heylige*.

« Smorgens ten vier uren ghelesen synde d'eerste misse door
« d'heer Petrus Joannis Haemelynek, mynen broeder, tweeden
« priester deser prochie, heeft hy dese reliquie ghehaelt van
« Ghendt, in een cheese, bestierd door Pieter Thienpont, wanneer
« een compagnie te peirde, waeronder de acteurs in het Romeyns

(1-4) Bestaan nog.

« ghecleet, alsoock een compagnie te voet hebben dese heyliche
« reliquie gaan ontmoeten tot aen de herberghe, genaemt *den*
« *Beer*, op den Gentschen wegh, en alsoo onder het clincken
« der trompetten en het slaen der keteltrommel onder een ghe-
« duerigh gheschut en andere vreughdeteeckenen, deselve verghe-
« selschapt totop hetghehuchte, ghenaemt Landuyt, alwaer opghe-
« recht stont enen autaer met een arcke, waerop stont het jaar-
« schrift : *SIJT WILLEKOM GODLIEVE OP LANTUIJT*, alwaer den
« voorenghemelden heer pastor, vergheselschapt synde met
« d'heer ende meest^e Guillimus de Naycre, pastor van Bever, by
« Audenaerde, d'heer tilley, onderpastor van Naza-
« reth, d'heer da Castro, deservictor van Seever-
« ghem, dese reliquie ontfanghen heeft uit d'handen van synen
« heer broeder, en ghestelt in de verselverde reliquiecasse, en
« alsoo processieghewys al singhende hebben dese reliquie,
« vergheseltschapt synde door d'heer Jacobus Ranst, alsdan
« bailliu, met de ghehecle wet, met het gulde der gheloovighe
« sielkens, solemneel inghebrocht in deze parochiaele keircke
« van Eecke op de Schelde, alwaer de solemnele ooghmisse is
« ghesonghen door d'heer ende m^{re} Arnoldus Fonteyne, alsdan
« pastor van Aughem, en van den selven tot lof der selve
« heyliche is ghepredickt gheweest, en is alsoo door den lof-
« sanck *Te Deum*, onder het gheclanck der trompetten, gheëyn-
« dight (1). »

Ter vollediging van de bovenstaande bescheeden zij gezegd, dat er, volgens een inventaris van 1668, eene oude schilderij in de kerk was, met eene luik, benevens drie kleinere tafcreelen, voorstellende : *de H. Drievuldigheid, de Moeder des Zaligmakers, en*

(1) *Nota.* « Dat in het jaer 1728 ghemaect is een reliquaire van silver, waerin de selve H. reliquien teghenwoordigh rusten, alwaer de wettelyke approbatie van syne hooghwaardigheyt Philippus Erardus van der Noot inghesloten is. »

de *H. Amand*, welke in 1659 te Gent waren hersteld geworden (1). Wat de hooger vermelde remonstrantie betreft, deze was een geschenk van den bisschop van Gent (1725), en kostte 24 kronen; zij verving eene andere, voor welke, uitwijzens eene aantekening op het register der geboorten van 1615 tot 1664, Anna Delfaut, vrouwe van Eeke, de som van 5 pond groote gaf.

De predikstoel, hierboven vermeld, werd door den schrijnwerker PIETER MEYNS vervaardigd; datzelfde jaar (1727) werd een nieuw tabernakel geplaatst, waarvoor in de rekening de som van 10 pond 4 schellingen 5 grooten staat aangeboekt. Nog leverde PIETER MEYNS in 1732 eenen hemel of troon, ter waarde van 2 pond 5 schellingen 4 grooten.

De oude koperen offerschaal, van welke hooger gerept wordt, is van de XVI^e eeuw, en komt van Nuremberg.

De kerk van Eeke heeft drie altaren. Het hoogaltaar is sedert 1859 versierd door een schoon, in wit marmer gehouwen tabernakel, voortbrengsel van DE PAUW, van Dendermonde, alsmede door eene zeer goede schilderij van BERNAERT, van Brugge, voorstellende de *Afloeining van het Kruis*, in den inventaris van den pastoor Hamelynck opgenoemd. Men ziet er het jaartal 1657 op, en 't wapenblazoen van den toenmaligen heer van Eeke, een lid der adellijke familie van Corenhuuse — dus vermoedelijk eene gift. Het koorgestoelte, in eikenhout, is een beeldhouwwerk van DE RYCKE, van Gent, en werd geplaatst in 1858. Eindelijk in 1869 werd geheel het koor door VAN COLLIE, derzelfde stad, geschilderd.

De huidige predikstoel, met dubbelen trap, werd in 1864 door DELESTRÉ, van Geeraardsbergen, vervaardigd. De drie houten

(1) « Item betaelt aen Mr Philips, tot Ghendt, van reparatie van de schilderijen, by ordonnantie ter somme van twee pont ses schellingen ende acht grooten. . . .

« Item voor het repareren van sommige cleyne schilderyen, aen den schilder, vi s. »
(*Kerkrekening van 1639.*)

beelden, welke er onder staan, en voorstellen de *HH. Amandus, Bavo en Berlindis*, zijn gebrekkig, en zullen eerlang door andere vervangen worden. Er zijn vier biechtstoelen, evenals het houten muurbekleedsel van de vorige eeuw, doch onder kunstoppzicht van geringe waarde. De communiebank dagteekent van 1858, en werd door genoemden *DE RYCKE*, van Gent, gebeeldhouwd; het orgel komt uit het werkhuis van *VAN PETEGHEM*, te Gent (1789). Volledigen wij deze lijst der kerkmeubelen door de vermelding van het bij uitstek prachtige baldekijn, op rood fluweel met goud geborduurd, en van den even kostelijken standaard, beide geschonken door den heer *Julius de Lichtervelde*, en door *BUYDENS*, van Gent, vervaardigd.

Men treft aan den ingang des koors de twee houten geschilderde beelden aan van de *H. Barbara* en *St. Franciscus*.

Onder 't opzicht van schilderwerken is de kerk goed bedeed. Behalve de tafereelen van den kruisweg, geschilderd door *TRULIN*, van Gent, en meer dan de helft grooter dan in andere kerken, bemerkten wij op het doksaal twee doeken, waarvan één met volle recht op 't altaar van *O. L. Vrouw* diende geplaatst te worden: 't is het in den inventaris aangewezen tafereel, dat aan het vruchtbare en geniale penseel van *GASPARD DE CRAEYER* wordt toegeschreven, en voorstelt: *O. L. Vrouw en 't kind Jezus, aanbeden door St. Amand en de H. Catharina*; inderdaad, de samenstelling, de teekening en het schitterend koloriet van dit goed bewaarde doek verraden eene meesterhand. Het ware te wenschen, dat het eene betere plaats verwierven. — De andere schilderij verbeeldt de *H. Maria en St. Dominicus*, en is geschilderd door *C. WANTE*.

In eenen brand, welke ten jare 1857 in de kerk woedde, werd nog, behalve het houten muurbekleedsel en een honderdtal stoelen, eene schoone en kostelijke schilderij, die de *Vlucht naar Egypte* voorstelde, door de vlammen vernield.

Links van het altaar van *O. L. Vrouw* ziet men 't wapen van den ridder *Bauwens*, en aan de rechterzijde een medaillon in hout, met het volgende opschrift:

ANNO 1838

DONO DEDIT

ECCLESIAE

EQUES

BAUWENS-MOREL,

ALDENARDENSIS.

UT AEDIFICEM ET PLANTEM.

Er hangen drie klokken in den toren. Op de groote leest men :

A.-L. VAN AERSCHODT-VANDENGHEYN ME FUDIT LOVANII.
AMANDUM ME VOCARUNT PRAENOB. D. COMES DE LICHTER-
VELDE, ET D. COLETA VERHELST, UXOR DE J.-F. BUYSSE,
EECKE 1838. CURA PASTORIS F. VANDERHAEGHEN, VICEP.
G. BATAILLE ET EDITTUORUM D. D. H. DE KEUKELEIRE,
BURGEMAG. P.-F. BUYSSE, C. BAUWENS ALDENARDENSIS,
J.-B. VLERICK, C. BAUTERS ET J. HUYS.

De middelbare klok heeft tot opschrift :

A.-L. VAN AERSCHODT-VANDENGHEYN ME FUDIT LOVANII.
EECKE 1838. CURA PASTORIS MARIAM ME VOCARUNT D.-C.
BAUWENS ET PRAENOB. D. CAROLA VAN HEURNE UXOR
COMITIS DE LICHTERVELDE.

De kleine klok :

A.-L. VAN AERSCHODT-VANDENGHEYN ME FUDIT LOVANII.
EECKE 1838. CURA PASTORIS GODELIVAM ME VOCARUNT
D. H. DE KEUKELEIRE, BURGEM. ET D. MELANIA DE BOCK.

Aangaande de voormalige kerkgebruiken is ons bekend, dat de processien in de vorige eeuw zeer luisterrijk waren. Er gingen, als op de meeste dorpen, schutters in, die hunne geweren aflostten. De zangers werden ten koste der kerk « getracteert. »

De zaterdagsche mis, ter eere van O. L. Vrouw, werd ten jare 1434 door Jan van Hecke, de St.-Jozefsmis door Hendrik Schamp gesticht; Anna de Schepper, vrouw van Eeke, deed een bezet voor het zingen van vijf missen tijdens de octaaf van het

H. Sacrament. Ook voor de sermoenen, die op Palmzondag, over het lijden van Christus, te Paschen, en op den dag des ommegangs gepredikt werden, was eene fondatie gedaan.

De broederschap der geloovige zielen werd den 4 November 1685 opgericht; die van het H. Sacrament in 1727. Van deze laatste gaf de heer graaf Frans de Lichtervelde den 31 Juli 1860 zijn vijftigjarig jubelfeest als deken. — Het genootschap van den H. Franciscus-Xaverius heeft tot voorzitter den heer Julius Desmaisières de Wault.

De pastoor genoot in de vorige eeuw, voor 't hem toekomende vierde deel der vleeschtiende — biggen en lammeren — en een vierde deel der groote tiende, ongeveer 45 ponden Vlaamsch in het jaar, en ontving van den abt der St.-Pietersabdij, wien het patronaat over de kerk toekwam, de som van 52 pond, zelfde munt; voorts had hij eenige renten, ontving de offeranden, en bewoonde een onbelast huis.

De koster ontving van den abt, door wien hij aangesteld werd, 5 pond Vlaamsch, en een gering deel der tienden. — In het begin der XVIII^e eeuw waren er te Eeke 580 communicanten.

Het kerkarchief bevat een groot getal rekeningen der XVII^e en XVIII^e eeuw, benevens een aantal papieren van mindere waarde. Te Gent, in 't provinciaal archief, bewaart men onder de documenten der St.-Pietersabdij de rekeningen van 1753 tot 1764.

Vroeger waren er in de kerk schoone grafsteden van verschillende leden der heerenfamilien. Een oud handschrift maakt er ons met eenige bekend.

In het midden van het hoogkoor zag men eene verhevene grafstede, waarop twee personen waren afgebeeld, een ridder met helm, harnas en wapenrok, en eene adelvrouw, benevens hun wapenblazoën.

Het opschrift luidde :

Sepulture van edele ende weerde heere Anthonius van Mortagne, geseyt van Potelles, heere van Eecke, f^r Jans, die starf den 26 Lauwe 1520, en van edele ende weerde vrouwe Willemijne van Veerdeghe, f^r mer Jans, ruddere, heere van Dazele,

den voorseyden Antonius heere van Eecke ghesellenede, de welcke overleet den 26 Maerte 1533; alsoeck van edel ende weerde heere Anthonis van Mortagne, gheseit van Potelles, in sijnen tijde heere van Eecke, dat hy vercocht an Corn^e. Schep^eperus. Hij starf te Mechelen ende was hier ghebracht a^o 1548.

In 't oud *obituarium* der kerk van Eeke vindt men gewag gemaakt van den jaardienst ter gedachtenisse van Philip van Massemen, heer van Eeke, Berlegem, enz., die omtrent het einde der XIV^e eeuw overleed.

Eene der schoonste grafsteden was die, aan de nagedachtenis van Cornelis de Scheppere, heer van Eeke, en zijne vrouw opgericht. Zij werd vernietigd door de beeldstormers, doch in 1588 vernieuwd door Anna de Scheppere, dochter van Cornelis, gelijk het opschrift te kennen geeft. Zij bevond zich bij 't hoogaltaar, aan den kant van 't Evangelie, en kwam wat buiten den muur. Onder de herderlijke bediening van Celestijn Luck, den voorlaatsten der pastoors, welke hier door de prelaten der St.-Pietersabdij werden aangesteld, brak men de kornis en de kleine pijlers, die het monument versierden, af, en deed men niet alleen in den muur, maar zelfs achter een houten muurbekleedsel den grooten steen met het opschrift, en die, waar de beeltenissen der beide personages op gebeiteld waren, verdwijnen. Thans staat het overgeblevene, namelijk de groote blauwe arduinen zerk, in 1859 op kosten der familie IJssel de Scheppere, van Deventer (Overijssel), hersteld, in den rechter zijbeuk, bij den ingang, omgeven door eenen boord van blauw graniet.

Het opschrift luidt :

Sumptibus nobilissimæ familiæ Schepperiorum nunc in Hollandia degentis restauratum anno salutis MDCCCLVIII.

D. O. M. Nobilissimo atque amplissimo viro, Cornelio duplicio Sceppero, equiti aurato, Eecke ad Scaldim Domino qui avo Joanne Flandriæ vice-admirallo oriundus et doctrina, eloquentia et industria eximius a Christierno II, Dania, Norvegiæ, Sueciæque rege, vice cancellarii dignitate regii ordinis torque et

ditionis Yempelandriæ in Norvegia Domina tu honoratus, mox et a Carolo-quinto cæsare in privatum concilium a status consiliarium adscitus; atque ab eodem ejusque fratre rege Ferdinando, ad varios reges omnes que fere christianos principes, et bis Constantinopolim ad Solimannum Turcarum imperatorum legatus, pace propemodum desperata potitus omnibus denique honorum muniis summa cum fide atque integritate perfunctus. Hic una cum nobili atque lectissima matrona, Elisabetha Doncha, dulcissima conjuge sua, quiescens futuræ resurrectionis gloriam expectat.

Obiit ille Antverpiæ xxviii Martii anno MDLIV, ætatis vere suæ LII, uxor xx Augusti MDXLIX ætatis LI.

De bijzonderste grafschriften op het kerkhof zijn :

Sepulture van den edelen heer Jacobus Ranst, f^o Petrus, in zijn leven bailliu der prochie van Eecke, in huwelijcke met juffr. Isabella Verhelst, f^a Adriaen, en hunne kinderen, te weten : Jacobus, onbedegen overleden in Gend, den 14 Dec. 1744, oud 38 jaeren ; Petrus-Franciscus, overleden tot Eecke, den 13 7^{ber} 1794, oud 82 jaeren ; Joanna-Francisca, begintjen in 't groot hof tot Gend, overleden den 7 Januari 1803 ; Francisca-Theresia, onbedegen, overleden tot Eecke, den 7 Maerte 1803, oud 76 jaeren ; Ferdinandus-Josephus, onbedegen, overleden den 15 Feb. 1804, oud 80 jaeren. Alsook van den eerwerden heer Joannes-Baptiste Ranst, pb^r en in zijn leven pastor in Peteghem bij Audenaerde. Requiescant in pace.

D. O. M. Hier voren liggen begraeven M^r Carol^o-Josep^h van der Stichelen, geboren te Eenaeme, in zyn leven gevestigd te Gend, lest Ryks ontfangen der belastingen over eene afdeeling dier stad, overl. te Gend, den 12 7^{ber} 1844, oud 69 jaeren 8 maenden ; en zyne huysvrouw joffr. Maria-Joanna Doop, geboren te Gend, overl. te Gend den 19 Augustus 1863, oud 77 jaeren 3 maenden en 16 dagen ; zoo mede hunne kinderen, alle geboren te Gend : Carol^o-Joan^o-Alex^o overleden te Gend, den 23 X^{ber} 1835, oud omtrent 17 jaeren ; Natalia-Juliana, overl. te Gend den 18 Feb^r 1838, oud ruym 17 jaeren ; Julius-Emond^o overl. te den oud . . jaeren ; Gustav^o-Adolph^o, overl. te den

oud .. jaeren; Felix-August, overl. te. . . . den
oud .. jaeren; en Helena-Maria, overl. te Gend den 15 January
1828, oud omtrent 11 maenden, en te Gend begraeven. Bidt
voor de zielen.

D. O. M. Hier liggen begraven de weledele mejufvrouwen
Valerie de Pelichy, overleden den 14 Mei 1837, in den ouder-
dom van 17 maenden, en Maria de Pelichy, overleden den
2 November 1851, in den ouderdom van 22 jaren, beide doch-
ters van den weledelen heer baron de Pelichy, en zyne weledele
vrouw geboren de Lichtervelde.

Op het wapen :

Ut ædificem et plantem.

D. O. M. Sepulture van den edelen heer ridder Karolus-
Antonius-Franciscus Bauwens, geboortig van Audenaerde,
overleden te Eecke, den 11 July 1864, zoon van den edelen heer
Emmanuël-Jacobus, oud burgemester derzelve stad, en van
vrouw Maria-Francisca Cnudde, en van zijne echtgenootte vrouw
Idalia-Maria-Emmanuëla-Idisbalda-Gislana Morel, geboortig van
Gent, overleden te Gent, den 4^{en} April 1856, dochter van den
edelen heer Josephus-Ferdinandus en van vrouw Carolina-
Maria-Sophia-Gislana baronesse de Zinzerling, en van hunne
kinderen. Alsook van zyne edele zuster mejuffrouw Eugenia-
Barbara-Emmanuëla-Bauwens, overleden te Eecke den derden
July 1855. R. I. P.

Op het wapen :

Cælum non solum.

A. Ψ. Ω. Hic quiescit prænobilis Maria-Anna-Antonia Jacops-
sen, Luçæ filia, genere et pietate illustris, nata 28 Novembris
1747, obiit cœlebs 24 Decembris 1819. Nepotes hæredes, Gasparis
filii, mæsti hoc posuerunt monumentum. R. I. P.

Ostium monumenti
Familiæ Jacopssen.

D. O. M. Hier ligt begraeven den zeer eerweerden heer Joannes-Baptista Grenier, zoon van Franciscus-Hubertus en Joanne-Eleonore Ally, geboren te Gent den 27 Maert 1736, in zyn leven pastor deser prochie van Eecke, den tijd van xvii jaren, overleden den 20 January 1829.

Libenter gloriabor in infirmitatibus meis ut inhabitet in me virtus Christi. (II ad Cor XII.) Bid voor de ziele.

D. O. M. Hier ligt begraven de wel eerw. heer Felix-Ludovicus van der Haeghen, bij de dertig jaren yvervolle pastor dezer parochie, te Gent geboren den 7 Juny 1793, in den Heer ontslapen den 30 Dec. 1838. Bemint elkanderen met eene waerlyk broederlyke en eerbiedige liefde. Ad. Ro. XII. R. I. P.

Het volgende grafschrift stond van 1842 tot 1850 op een houten kruis, ter nagedachtenis van Jan de Tollenaere opgericht :

Die hier onder ligt in d'aerd,
Was een braef jongeling,
Hy was van een goeden aerd ;
Ook menig dorpeling
Vond dat hy was ook zeer bekwaem,
Ja, zelfs een konstenaer,
En voerde voor zyn naem
Joannes de Tollenaer.
Hy was in deugden ryk,
En nog maer veertien jaer,
Die wy in 't hemelryk
Hopen te zien hier naer.

KAPEL VAN STE ANNA, *ter wijk Landuit*. — Op de wijk Landuit staat eene kapel, der H. Anna toegewijd, die gebouwd werd in der tijd, dat eene besmettelijke ziekte de bevolking van Eecke teisterde, en welke oprichting, beweert men, tot gevolg had, dat de kwaal ter genoemde plaatse ophield. In 1755 werd er eene nieuwe schilderij gehangen, voorstellende de *Kroning van Maria*,

hoog 3, breed 4 voet. — Deze bidplaats wordt den Dinsdag door eenige bedevaartgangers bezocht; men bemerkt er drie krukken, die er na wonderbare genezingen opgehangen geworden zijn.

Pastors van Eeke.

Gilles de Cnere	1402
Michiel van Oosterzele	1459
.	
Lodewijk van der Meersch	1523
Geeraard de Palude.	1560
Michiel Boelaert.	1577
Paul de Molenaer	1614
Jacob de Keysere	1616
Emb. Wytmans	1646
Jan Maclront.	1657
Adriaan Poelman	1638
Gilles van den Haute	1668
Andries van den Moortel	1673
P. de Meulenaer.	1678
J.-B. de Grave	1691
Willem Swinnen	1695
P.-J. de Grave	1717
A. Diepenbrouckx	1719
F. Hamelynck	1723
Celestijn Luck	1743
Æ. Malingie	1793
J.-B. Grenier.	1805
Felix van der Haeghen	1829
Eduard Goossens	1859

V.

MAATSCHAPPIJEN. — *Rederijkerskamer.* — Reeds in de XVII^e eeuw werd in deze gemeente het tooneel beoefend. Het bewijs daarvan vinden wij in de kerkrekening van 1681, alwaar verscheidene sommen in uitgaaf gebracht staan voor de vertooning van het *Lyden onzes Heeren*, welke voorstelling hier toen nog, gelijk in volle middeleeuwen, *in de kerk* plaats had (1). Het is jammer, dat die rekeningen tot niet veel vroeger opklimmen en vooral niet volledig zijn; wij hadden er waarschijnlijk kostelijke narichten omtrent het tooneel in aangetroffen. Uit een tot het kerkarchief behoorend register blijkt, dat men den 8 Juli 1726 te Eeke het *leven der H. Godelieve* vertoonde; doch het was vooral gedurende de tweede helft der verledene eeuw dat de rederijkers er eene ongemeene bedrijvigheid aan den dag legden. Ten jare 1756 voerden zij de eerste maal ten tooneele *David, zegepralende op Goliath*, een tooneelspel, dat door eenen Nazaretschen rijmer, met name **LIEVEN KIMSQUE**, was vervaardigd, en gedurende ettelijke jaren op hien repertorium bleef. Dat hunne voorstellingen goed bijgewoond werden, moge opgemaakt worden uit het getal programma's of

- (1) « Item betaelt aen Guill^e van Maercke over 't maecken van den *theater in de keercke*, dienstigh tot de vertooghinghe van de meditatie ghedurende den Vasten x sch. vi gr.
 « Item betaelt aen den voorn. heere pastoor over huere van baey om den selven theater te behanghen ende de cleederen van de vertooghers i p. i s. viii gr.
 « Item betaelt aen Jan Simoulin, f^r Pieters, over de becostynghe van een lijnen doodtleedt, dienstigh totte selve vertooghinghe. iii s. gr.
 « Item van ghelyken betaelt aen de speellieden, die ghedurende deselve meditatie ghespeelt hebben xii s. vi gr.
 « Item noch betaelt aen Alexander Boone, over het naeyen van de gordynen van selven theater tot viii gr. »

(Kerkarchief van Eeke.)

zoogenoemde « argumenten, » die de rederijkers, volgens het toen heerschend gebruik, lieten drukken en uitdeelen. In 1765, onder andere, beliep dit getal tot 300; in 1764, tot 600, en in 1769 tot 700. 't Is uit een dergelijk program, dat wij den naam der Eeksche rederijkers leeren kennen. Zij heetten *de Yverige Beminders van Rhetorica, te Eecke, wyk Landuyt, schuytlende onder den titel van de Witte Cassauw,* » en gaven gedurende den zomer van 1773 verscheidene vertooningen van 't *heylyg reyn onwaerderelyck bloed van Christus*, onder het bestuur van Frans Tiburt de Groote,

« *Vendelmaeker en componist,
Al tot Synghem niet gemist!* »

Deze tragedie, volgens het program een *VoorbeeLD Van Vast geLoof, afgebeeLD hier In De Christene Vorsten, ofte tragedie van 't heylyg reyn onwaerderelyck bloed van Christus Jesus*, was opgedragen aan den graaf de Lichtervelde en zijne echtgenootte gravin van Wonsheim, alsook aan den pastoor en den baljuw. — Wij weten eindelijk nog van deze rederijkers dat zij in 1773 den prijskamp te Zomergem, met *David en Goliath*, bijwoonden.

Gilde van St.-Sebastiaan. — Dit gilde werd ingericht den 20 April 1817, onder het hoofdmanschap van den graaf Frans de Lichtervelde, die deze hoedanigheid tot 1863, jaar zijns overlijdens, behouden bleef. Zijn zoon, graaf Adolf de Lichtervelde, werd in laatstgemeld jaar tot hoofdman gekozen, en schonk aan het gilde in 1867 eene schoone nieuwe gaaistang. In 1844 velde August Courteyn, van Eeke, den keizersvogel neer, en te dier gelegenheid deed het gilde hem een zilveren verguld halsieraad maken. Het getal leden is op 52 bepaald. Alle jaren geeft het gilde eene prijschieting en vier andere groote schietingen.

Zangmaatschappij. — Omtrent het jaar 1842 werd in dit dorp eene zangmaatschappij gesticht, onder den naam van *De ware*

Eendracht, welke maar een zestal jaren bestaan heeft. Zij nam deel aan de festivals van Zingem, St.-Denijs-Westrem en Nazareth. Thans wordt de zangkunst nog door eene afdeeling der Fanfaremaatschappij, met medewerking van de leden, deel makende van het muziek der kerk, beoefend.

Fanfarengenootschap. — Dit genootschap kwam in de gemeente tot stand den 26 November 1863, onder het voorzitterschap van den burchtgraaf Eduard Desmairès de Wault, en onder het volijverig bestuur van den verdienstelijken toonkundige en schoonschrijver, Isidoor van Kerrebroeck. Alhoewel nog maar jong ingericht, verkeert dit genootschap in eenen zeer bloeienden toestand : het telt niet min dan 40 werkende en 43 cereleden, woonde reeds een groot getal festivals bij (1), richtte in 1866 een concert in, en gaf zelf een festival in 1867 en 1869.

VI.

VERDIENSTELIJK MAN, TE EEKE GEBOREN. — PHILIP-JACOB BEKAERT, taalleeraar en reiziger, werd hier den 14 November 1782 geboren. Hij genoot enkel het lager onderwijs in de dorpschool van Eeke, en ontwikkelde de aldaar verkregene kennis door oefening en studie. Na eenigen tijd in Londen verbleven te hebben, kwam hij omtrent het jaer 1831 in België terug, en vestigde zich te Eckloo als onderwijzer. In 1838 kwam hij naar Gent, en gaf in

(1) Namelijk te Nazareth	1866	Gaver	1868
Zingem	1866	Scheldewindeke	1868
Eine	1867	St.-Denijs-Westrem	1869
Kruishouthem	1867	Nazareth	1869
St.-Martens-Leerne	1868	Zingem	1869
Ooike	1868		

verschillige onderwijsgestichten dezer stad, lessen van de Engelsche taal.

De reizen, welke hij gedurende zijne jeugd in Zwitserland, Duitschland, Frankrijk, Engeland en Italië ondernam, waren niet doel- of vruchteloos : later stelde hij, in verschillende stukken, den uitslag zijner op die tochten gemaakte waarnemingen te boek. Men heeft van hem :

- 1° *Lettres écrites de M^r Philippe-Jacques Bekaert pendant son voyage en France et en Italie dans les années 1824 et 1825, adressées à M. C. Bekaert, membre des états provinciaux.* — Gent, in-8°, 100 bladzijden, (zonder jaartal.)
- 2° *Voyage de M^r Philippe-Jacques Bekaert d'Angleterre en France et en Italie, sous le règne de Charles X.* — Gent, 1846, in-8° 95 bladzijden.
- 5° *Voyage de M^r Philippe-Jacques Bekaert de Londres à Dublin, et retour par Belfast, la mer d'Irlande, la mer Atlantique, la Manche et la Tamise, sous le règne de Georges IV et Guillaume IV.* — Gent, 1846, in-8°, 72 bladzijden.
- 4° *Voyage en Suisse, en Allemagne et en Belgique, faisant suite à son voyage en France et en Italie.* — Gent, 1852, in-8°.

Deze brieven en schetsen (zegt baron JULIUS DE SAINT-GENOÏS(1)), zijn over 't algemeen met weinig zorg geschreven, en bieden slechts eenig belang aan door hunnen levendigen en oorspronkelijken toon. Heden zeldzaam geworden, koopt men ze, om der aardigheid wille, aan tamelijk dueren prijs.

PHILIP-JACOB BEKAERT overleed in zijn geboortedorp den 15 Maart 1852(2).

(1) *Biographie Nationale*, II, 110.

(2) PIRON, in zijn *Algemeene levensbeschrijving*, maakt melding van eenen ULMAR BERNAERTS, geboren omtrent 1510, professor aan de Hoogeschool van Leuven, afgevaardigde des Keizers bij de kerkvergadering van Trenten, en schrijver eeniger Latijnsche werken. — Deze BERNAERTS is niet te Eeke aan de Schelde, maar te Eeke, in de oude kastelnij van Belle, geboren.

VERDIENSTELIJK MAN, TE EEKE VERBLEVEN HEBBENDE. — In het tweede hoofdstuk dezer monographie leest men den naam van CORNELIS DE SCHEPPER, meer gekend onder den naam van SCERPERS, heer van Eeke, uitstekend diplomaat en schrijver. De roem, die deze man gedurende zijn leven genoot, noopt ons eene beknopte schets van zijn leven en zijne handelingen op staat- en letterkundig gebied op te hangen.

In verscheidene oorkonden leest men voor den familienaam dezes mans : CORNELIS DUPLICIUS. De kanunnik DE SMET is van gevoelen, dat dit tweede woord, hetwelk niet als doopnaam is gekend, SECUNDUS bediedt, en zou kunnen gegeven worden zijn ter herinnering aan eenen ouderen broeder met denzelfden doopnaam, vroegtijdig overleden. SANDERUS en Baron JULIUS DE SAINT-GENOIS, daarentegen, zijn geneigd dit woord als den wezenlijken geslachtsnaam, de vertaling van DE DOBBELE, — en DE SCHEPPER als eenen bijnaam te beschouwen.

CORNELIS DE SCHEPPER werd te Nieuwpoort geboren, en niet, gelijk de schrijver van de *Flandria Illustrata* meent, te Duinkerke, waar de vader onzes diplomaats van 1511 tot 1518 burgemeester was. Hij behoorde tot eene edele familie, en was reeds ten jare 1520 getrouwd met Elisabeth of Isabella Donche, geboren in 1498, dochter van Jacob-Pieter en van Jacoba van Clichthove. Na den dood zijner echtgenote, die den 20 Augusti 1549 overviel, knoopte CORNELIS DE SCHEPPER een tweede huwelijk aan met Margareta Loonis, weduwe van Remy Roetaert, die hem langen tijd overleefde; zij stierf den 8 Augusti 1596 en werd begraven in de St.-Gilliskerk te Brugge.

CORNELIS DE SCHEPPER was een man van diepe en veelvuldige kennissen, en zijn gemak van schrijven in gebonden en ongebonden stijl werd door den geleerden ERASMUS bewonderd. Zijn eerste werk verscheen in 1523; het had tot doel, de voorzeggingen van verscheidene sterrekundigen nopens eenen algemeenen zondvloed voor het jaar 1524 te wederleggen. De schrijver toont er in, een geleerd en te gelijk godvreezend man te zijn; zijn boek droeg tot titel: *Assertionis fidei adversus Astrologos, sive de*

significationibus cunjunctionum superiorum planetarum anni millesimi quingentesimi quarti.... Van dit werk verscheen te Keulen een tweede druk in den jare 1547.

De twee in tijdsorde volgende schriften strekken ter verheffing van Christiern, koning van Denemark. Het eerste is gericht tegen de beschuldigingen der Lubekkenaren, en getiteld : « *Illustrissimi et invictissimi principis Domini Christierni ejus nominis secundi, Daniae, Suetiae, Norvegiae, Gothorum, Sclavorum, Vandalarumque regis, ducis Sleswici, Holatiae, Stormariae, Dythmersae, comitis in Oldenburg et Delmenhorst ad emissos contra se Lubecensium articulos, quibus suscepti adversus eum belli rationem prescribunt....*

Het tweede schrift, door DE SCHEPPERE tegen de schimp-schriften van hertog Frederik uitgegeven, draagt tot titel : *Illustrissimi et potentissimi principis Domini Christierni etc..... ad duas epistolas quibus rationem belli adversus illum suscepti illustrissimus Holsatiae dux, D. Fridericus, illius patruus, reddere conatur, itemque rationem, cur eumdem expulerit et regnis et ducatibus spoliavit subjungit.....* Beide deze schriften maakten eenen grooten opgang; zij getuigen, dat DE SCHEPPERE eene buitengewone kennis van de openbare zaken zijns tijds bezat, hoewel hij toen nauwelijks den leeftijd van 22 jaren had bereikt. Hij beoefende insgelijks de Latijnsche poëzie, en schreef, onder andere, eene elgie op den dood van Isabella, Christierns echtgenoot, ten kastele van Zwijnaarde in 1526 overleden, en een graf dicht ter eere van Severijn Norby, een beroemd Deensch zeevaarder en kloek verdediger van koning Christiern. — Men heeft van hem verder eenige redevoeringen, onder den titel : *Orationes quodlibeticae Lovanii habitae*, in handschrift gebleven, zoo men vermoedt; eenen bundel, bevattende drie stukken, onder den titel : *Rerum a Carolo V Caesaro Augusto in Africa bello gestarum commentarii, elegantissimis iconibus ad historiam accomodis illustrati*. Antwerpen, 1554; eindelijk het verhaal eener reis van DE SCHEPPERE naar Constantinopel ten jare 1553, uitgegeven door baron JULIUS DE SAINT-GENOIS in de

Memoriën der koninklijke Academie van België. — Twee lijvige verslagen, toegestuurd aan Ferdinand, koning der Romeinen, over de diplomatische zendingen te Constantinopel, in 1533 en 1534, onder de correspondentie van DE SCHEPPER te rangschikken, zijn te Weenen in 1840 door VON GEVAL in 't licht gegeven. Melden wij nog, dat de Duitsche archieven te Brussel een zeer curieus verslag van DE SCHEPPERE behelzen over den toestand der openbare denkwijze in Duitschland, gedurende de eerste eeuwen der hervorming, van hetwelk PAQUOT, die slechts enkele regelen aan den staatsman-publicist wijdt, geene kennis heeft gehad.

DE SCHEPPERE was vooral diplomaat, en zijn naam wordt met grooten lof genoemd naast dien zijner tijdgenooten Augeer van Busbeek, Pieter van der Vorst en Karel Rijm, heer van Bellem, die ook met gewichtige staatkundige zendingen gelast werden. Karel V zelf prees hem. Opvolglijk gebezigd door Christiern II, Ferdinand I, koning der Romeinen, Karel V en de koningin Maria, landvoogdesse der Nederlanden, in even gevaarlijke als ingewikkelde zaken, speelde hij eene aanzienlijke rol in de Europeesche diplomatie gedurende een lang en moeilijk tijdvak.

Weinige personen ontvingen zoovele eerbewijzen als DE SCHEPPERE. Christiern benoemde hem tot heer van Yaemtland en tot ridder der Olifantsorde; op zes en twintigjarigen leeftijd werd hij lid van den Staatsraad der Nederlanden.

Naar 't schijnt, koesterde DE SCHEPPERE omtrent het einde zijns levens eene bijzondere liefde voor het verblijf op het heerlijke kasteel van Eeke. Hij bewoonde 't zeer dikwijls van in 1540, en deed het gansch herbouwen, gelijk de plaat in 't werk van SANDERUS voorstelt.

Hij overleed te Antwerpen den 28 Maart 1554, in den weinig gevorderden ouderdom van 52 jaren, en werd, zoo wij hiervoren gezien hebben, in de dorpskerk van Eeke begraven(1).

(1) Zie, voor meer bijzonderheden nopens CORNELIS DE SCHEPPERE: J. DE SAINT-GENOIS, *Recherches sur le véritable nom, le lieu de naissance, la famille et les armoiries, la sépulture et les écrits de Corneille de Schepper, dit Scep-*

VII.

SAGEN.

Het booze wijf. — In den laten avond keerde een wever langs de Eeke-ten-Eedestraat naar huis. Aan een korenveld gekomen, naderde hem plotseling eene vrouw, die hem strak in de oogen keek, en zeide : « Haat en nijd, haat en nijd, » waarna ze verdween.

De dolende hond. — Sedert vele, vele jaren loopt des nachts te Eeke en Nazareth, wijk Vierwegen, en in den omtrek van de Boschstraat en het Ziekemansstraatje, een hond, nu eens wit, dan eens zwart of grijs van huid. Hij nadert tot aan de deur der huizen, doch doet niemand kwaad.

De plaats des ongeluks. — Op den steenweg, die Eeke van Zeevergem scheidt, en wel rechtover de Savaanstraat, hoorde men, nog eenige jaren geleden, rond middernacht, het geruisch van eenen met ketenen beladen wagen, zonder dat het mogelijk was iets te bemerken. Een groot getal ongelukken gebeurden te dier plaatse, waar vroeger eene galg heeft gestaan.

perus, (Messenger des Sciences historiques, 1856). Met een portret naar de teekening van C. Eykens; — KANUNNIK DE SMET, Notice, in de *Bulletins de l'Académie royale de Belgique*, X, 2^e deel. — ALTMAYER, *Histoire des relations commerciales et diplomatiques des Pays-Bas avec le nord de l'Europe*. — J. DE SAINT-GENOIS et YSSEL DE SCHEPPER, *Missions diplomatiques de Corneille Duplicius de Schepper, dit Schepperus, ambassadeur..... de 1525 à 1554 (Mémoires de l'Académie, tome XXX, 1857).*

De put van berouw. — Op eenen « driesprong » te Eeke is er eene diepte, die den *Berouwput* wordt geheeten. Men zegt, dat aldaar eertijds eene hut stond, welke om de zonden harer bewoners met deze in den grond zonk.

De Hellewagen rijdt gedurende den nacht langs den steenweg met een vervaarlijk gedruis. Er zijn paarden noch geleiders bij.

De Varende Vrouw (1). — Zoo noemt men den dwarlwind, die bij heet, stil weder over de velden waait, het te drogen liggende koorn, hooi en vlas, oplicht en draaien doet gelijk het water in eenen kolk. Het is de *Varende Vrouw*, die, door haren man vervloekt, ten eeuwigen dage alzoo dolen moet.

De klokput. — Op eenen halven kilometer zuidwaarts van het dorp ligt er in de Oude Schelde, in eenen grondeloozen put, eene klok, die uit den toren is gevlogen, waarin zij, ongewijd, was gehangen geworden. Alle jaren, te Kerstnacht, om twaalf ure, luidt zij.

De Doornstruik. — Nog weinige jaren geleden stond er bij de Dorpsplaats een doornstruik, waarin het, bijzonderlijk gedurende den winter, spookte. Men zag er soms eene witte kat op zitten en rondloopen, en eene ekster bouwde er soms haar nest, hoewel de struik maar tien voet hoog was. De spokerij is met den doornstam verdwenen.

Op een tiental meters van den Doornstruik is een stilstaande water, de *Vischpoel* geheeten. Soms tijds gebeurt het, dat men te

(1) KILIAAN geeft op : *vaerende wijf*, als eene oude Nederlandsche zegswijze, voor *draaienden wind*, dat. *turbo*, *vortex*. Bij hem is de *Varende Vrouw* of het *Varende Wijf* eene boschgodin, tooveresse, vreemd wijf. — Het Engelsche *fairand man* beteekent bij BOYER hetzelfde als vagebond.

dier plaatse niet meer weet, waar men zich bevindt, en dat men er onmogelijk den weg kan vinden. Rond den Doornstruik, het Vischpoel en de omliggende velden verkeert er eene groote slang.

De Spokenjager. — Een man, die er op roemde van geene spoken vervaard te zijn, ging zekeren avond op de geestenjacht uit. Aan eenen elskant gekomen, zag hij iets liggen, hetwelk hij dacht een spook te zijn. Hij heft zijnen stok op, om het te slaan, maar zie ! het ding wordt zoo groot, zoo groot — dat de man vol schrik de vlucht neemt.

's Anderdaags was zijn haar grijs geworden ten gevolge van den doorgestanen schrik.

De Wonderkat. — Een boer, zekeren avond thuis komende, vond op zijnen draaiboom eene schoone kat zitten. Hij nam het dier mee in huis, en gaf het te eten. De kat wilde nogtans van geene spijs proeven, maar zeide kortweg : « Zet mij, waar ge mij gepakt hebt. » — De boer deed, wat de kat bevolen had, doch waarschijnlijk niet, zoo zij begeerde, want zij herhaalde :— « Zet mij, waar ge mij gepakt hebt. » — Hij verplaatste het dier op den draaiboom, maar de kat zweeg niet eer, dan voordat hij ze juist op de plekke had gezet, waar hij haar gevonden had.

AANHANGSEL.

In de « *Properheden van der steden van Vlaenderen* » ten jare 1855 door den geleerden MONE uitgegeven, leest men : *Pepercoeters van Eeke*. Of deze spotnaam toepasselijk is op de ingezetenen van Eeke aan de Schelde, dan wel op die van Eeke in het huidige Fransch-Vlaanderen, is niet bekend.
